

22-C-24

VYDÁNÍ VŠEHHRDU
1908.

Ř. prof. Dr. Tilsch

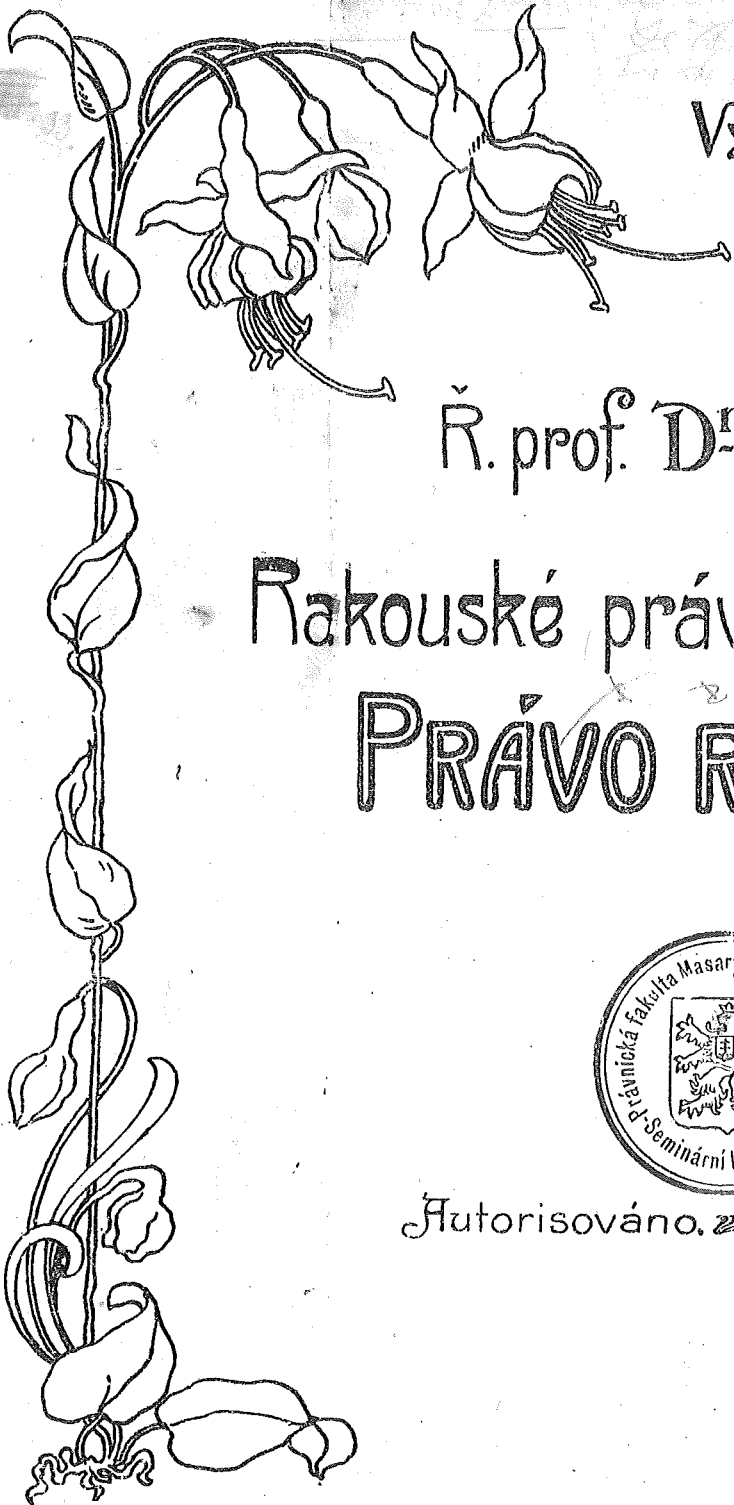
Rakouské právo občanské
PRÁVO RODINNÉ.

3675-I.

Autorisováno.

88/582

Právo rodinné.

Úvod.

I. Právo rodinné v objektivním smyslu jest souhrn pravidel právních, jež upravují poměry rodinné k. j. poměr mezi manželi a poměr mezi rodiči a dětmi. Příkladou na poměr otce k dítěti jest poměr poutníka k poučenci a somuto poměru je připodoben opět poměr opatrovníka k opatrovanci; proto i o těchto dvou poměrech jedná se v právu rodinném.

Poměry rodinné jsou původně přirozené poměry mezi rodiči (manželi) navzájem a mezi rodiči a dětmi. Právo ujavší se i poměrů rodinných spokojuje se ponejvíce s učením náležitosti vzniku a zaniknutí těchto poměrů, ponechávajíc obsah poměrů samých většinou pravidlům mravním. Proto ochrana prá-

oni jest převážně jen učovací, praesjudiciální.

Ž v právu rodinném jest rozdíl mezi právy absolutními a relacivními. Mají-li poměry rodinné zákonné náležitosti, musí býti každým respektovány, mají tedy na venek účinek absolutní; uvnitř pak mezi členy rodiny existují práva a povinnosti relacivní.

Charakteristikou poměrů rodinných jest, že jedné straně přísluší větší moc (manželu, otcí, poručníkovi) nad stranou druhou (manželkou, dítětem), na to však této podřízenější straně přísluší proti mocnější nárok na podporu a ochranu (Noblesse oblige).

II. Rodinou rozumí občanský zákon rodiče se všemi jejich potomky (§ 40. v. 1.).

1. Příbuzenství jest poměr mezi předkem (ascendentem) a potomkem (descendentem) a mezi více potomky svého předka (§ 40. v. 2., § 41. v. 1.); příbuzenství mezi předkem a potomkem nazývá se příbu-

je jedna osoba
podává nájem
o vlně - nebo
máť mel. před

zensví v linii přímé, a to buďto vzesu-
pující, hledi-li se k předku, aneb sestupuji-
cí, hledi-li se k potomku; příbuzensví me-
xi více potomky téhož předka nazývá se
příbuzensví v linii poboční (kollaterál-
ní).

Příbuzensví měří se na stupně, stupně
jest kolik, kolik splození: otec se synem jest
dle toho spřízněn ve stupni prvním, děd
svnukem přímě v druhém, bratr s bra-
dem pobočně ve druhém atd. (§41. v. 1.); dle
počtu stupňů rozekává se příbuzenstvo
vzdálenější neb bližší. Příbuzenství může
býti manželské neb nemanželské. Man-
želské jest tehdy, jsou-li veškerá splození
je prostředkující manželská: je-li jen
jedno nemanželské, jest příbuzenství
nemanželské.

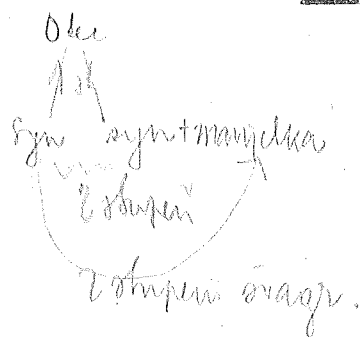
2. Švakovstvím nazýváme poměr
mezi manželem a příbuzným druhého
manžela (§40. v. 3.). Švakovství má li-
nie a stupně; v jaké linii a v kolikátém
stupni někdo je spřízněn s jedním man-

§41.

želem, v takové linii a v kolikátém stupni sešvakřen jest s druhým manželem. Příbuzní jednoho manžela a příbuzní druhého manžela nejsou však v žádném poměru švakovském.

3. Ke interpretačnímu pravidlu §^u 42. obč. zák. mají se rozuměti s pravidla pod názvem rodičů všichni příbuzní v linii vzestupující, tedy všichni ascendenti a pod názvem dětí všichni příbuzní v linii sestupující, tedy všichni descendenti. Výjimku z tohoto pravidla obsahuje interpretační pravidlo §^u 681. Takováto interpretační pravidla platí ovšem jen v pochybnosti. Občanský zákon sám ostatně často užívá slov rodiče a děti jen v užším pravém smyslu, na př. §§ 140., 160., 754., 1220.; §§ 28., 151., 152., a j.

§ 681. Pokud manželé, kteří spolu žijí, mají společně děti, mají je vychovávat a navzájem se podporovat. Avšak společství není nutně nerozlučné, jelikož při jiných konfessích než katolické jest rozloučení možné, plodí se děti nemůže býti účelem manželství u lidí starých, vychovávat děti není povinností manželů jakožto takových, nýbrž povinností rodičů a podporovat se navzájem jest povinností mravní.

Právo manželské.

Definice manželství.

Manželství jest svazé společenství života dvou osob různého pohlaví dle práva založené. Občanský zákoník neobsahuje vlastní definice manželství, v §^u 44. praví jen, že smlouvou manželskou prohlašují dvě osoby různého pohlaví dle zákona svou vůli, žíti v nerozlučném společenství, děti ploditi, je vychovávat a navzájem se podporovat. Avšak společenství není nutně nerozlučné, jelikož při jiných konfessích než katolické jest rozloučení možné, plodí se děti nemůže býti účelem manželství u lidí starých, vychovávat děti není povinností manželů jakožto takových, nýbrž povinností rodičů a podporovat se navzájem jest povinností mravní.

O nasoubení.

Kasnovbeni jest smlouva, kterou dvě osoby ruzného pohlavi si navzájem slibují, že uzavřou příští sňatek § 45. © způsobilosti osob platí všeobecná pravidla, formy svlá- štní se nevyhledává. Konflikt zákonodár- ných idejí: najistisi volnost konsensu ke skutečnému sňatku a přece nepodporovati věrolomnost, rozřešen jest v rakouském prá- vu takto:

Smlouva tato nezavazuje k ničemu, ani k uzavření sňatku, ani k zaplacení pokuty snad umluvené; přes to není úpl- ně bez významu, neboť může tvořiti ná- klad pro svláštní nárok na náhradu ško- dy. Ten, na jehož straně nastala divo- dná příčina k odstoupení, má totiž nárok na náhradu skutečné škody, kterouž na pří- činou kasnovbení utrpěl (na př. opatření bytů, nářzení a pod.). Lhostejno jest, zdali druhé straně přičítati lze vinu, stačí když objektivně v její osobě důvod nastal. Ná- hrada přísluší sež po případě odstoupiv- šimv samostatně. Skutečnou škodou ko- rumi se tu jen damnum emergens, nikoli

i lucrum cessans, zejména ne rušlé majesko- vé výhody, které očekával od sňatku.

Dary dané vzhledem k budoucímu manželství lze řáditi spěš ^{rel. causa} conditione ob causam datorum - § 1247.

© náležitostech sňatku (o překážkách).

Manželství založeno býti může jedině smlouvou. Náležitosti této smlouvy jsou je- dnak všeobecné náležitosti smluv, jako způ- sobilost stran k právním jednáním, pravá vůle a souhlasný projev její, jednak svláštní, po většině negativní náležitosti, vyskytu- jící se u smlouvy manželské.

V terminologickém ohledu sluší podot- knouti, že nedostatek nějaké náležitosti jmenuje se překážkou manželství. Překáž- ky rozdělujeme:

1) na absolutní a relativní, dle to- ho, zda zabráňují manželství se všemi o- sobami (na př. slavní sliby) aneb jen s určitými osobami (na př. příbuzenská);

2) na veřejné a soukromé dle toho,

ada k platnosti přivést je lze a moci sřadní (na př. existující ještě svatek manželství) aneb pouze jedním z manželů (na př. omyl);

3) na překážky ve vlastním smyslu, které manželství činí neplatným a pouhé ná- povědi, které uzavření sřatku pouze činí ne- dovoleným.

I. Překážky pro nedostatek zpřisobilosti k právním jednáním.

§ 48,
§ 49

1. Plaprostě nespřisobilými jsou, nemo- hou totiž ani se spolupřisobením zákonných nástupců aneb nastoupení pouze jimi uza- vřítí sřatek:

a) nedospělí t. j. osoby, které nedoko- naly dosud 14. roku věku svého (§ 48);

b) kokumů zbavení a to

a) na duchu choří t. j. šílení a blbě (§ 48), ať jsou soudně jimi prohlášeni čili nic. Sporné jest, mohou-li šílení vejšit ve sřatek ve světlých okamžicích. Dužno se rozhodnouti pro náhled, že ani ve svě- tlych okamžicích nemohou uzavřítí man-

želství, neb § 48. nerozvádá (jinak §§ 566. a 567.) a ale pro sřokolí byl dodatek, že ve světlých okamžicích jsou k sřatku zpřisobilými, smyslně vynechám (Tak nyní Gubenrauch). Při nejmenším jsou i ve světlých okamžicích částečně nespřisobilými, jsou-li pod kurale- lou (§ 49) (Tak Kraino);

B) osoby malárající se v přechodném stavu pomatení, na př. opilí, hypnotisova- ní (anal. § 566. a princip volnosti v uzavření sřatku).

c) Osoby, které odsouzeny byly dle vo- jenského zákona brestního k smrti aneb k těžkému žaláři od prohlášení rozsudku v moc práva vešlého až do vytrpění brestu §§ 45. a 7, 46, 47. voj. z. n. ze dne 15. ledna 1855. č. 19. ř. z. Ustanovení to však neplatí pro osoby podrobené vojenským soudům jen proto, že náležejí k nemské obraně (zák. ze dne 2. du- bna 1885. č. 93. ř. z.) aneb k čestnicím (zák. ze dne 25. pros. 1894. č. 1, 1895. § 10).

Pro osoby odsouzené dle obecného bre- stního zákonníka bylo ustanovení § 61. obč.

z. změněno šestou novellou ze dne 15. list. 1867.

č. 131. ř. z. § 5. al. 1.

2) Částečně nespisobilými jsou, mohou totiž vejíti v manželství, ale jen se svolením určitých osob neb úřadů, jež povolání jsou k zákonnému jejich zastoupení neb dohledu:

a) nezletilí dokonavši 14. rok svého věku. Sluší tu rozekrňavati, jsou-li pod mocí otcovskou nebo poručenskou:

a) Je-li nezletilý pod mocí otcovskou, vyžaduje se k platnosti sňatku svolení otcovo. Svolení soudního není třeba. Převzali-li adoptant moc otcovskou (§ 183. v. 2.), stačí svolení jeho.

Odepírá-li otec svého svolení bez dostatečného důvodu, může každý ze snoubenců žádati o nahrazení svolení otcova výrokem soudním. O žádosti takové jedná se v řízení nesporném. Příklady, pro které otec může práven odepřít svolení, udány jsou v § 53, ale jen příkladno.

β) Mění-li nezletilý pod mocí otcovskou, vyžaduje se k platnosti sňatku prohlášení poručnickovo a svolení vrchnoporu-

čenského soudu. Svolení poručníka není třeba (§§ 49. 50).

§ 50

§ 51

γ) Zvláštní ustanovení obsahuje § 51. ve příčině nezletilých cizinců. Špisobílost cizinceva řídí se zásadně dle práva vlasti jeho (§ 34); nezletilý cizinec potřebuje tedy k sňatku onoho svolení, kterého jest třeba dle práva jeho vlasti, tedy na př. svolení otcovo, matčino, dědovo, poručnickovo, soudní.

Přemýšle-li si však takový nezletilý bez své viny prohlášení osoby neb úřadu, jejichž svolení jest třeba, opasíti, ustanovuje § 51. ulehčení v ten smysl, že může žádati u soudu za řízení opatrovníka, kterýž podá svoje prohlášení, načež soud dá nebo odepře svolení k sňatku.

β) Osoby, nad kterýmiž prodloužena byla moc otcovská neb moc poručenská; pro první platí to, co řečeno bylo sub a) α), pro druhé to, co řečeno bylo sub a) β). Singulární předpis § 51, dotčený sub γ) však zde neplatí.

γ) Osoby, které jsou pod mocí opatrovníckou. Jelikož choří na duchu jsou napro-

nesprásoobilými (svrchu t. b. a), spadají sem jen manobratníci soudem prohlášení (§ 273) a klu-
choměmi, kteří dobrovolně jsou pod kuzatelou
(§ 275). Osoby tyto potřebují k sňazku prohlášení
opatrníkovo a svolení soudu. Svolení opa-
trníkova není třeba.

Překážky pro nedostatek sprisobilosti
k právním jednáním jsou vesměs soukro-
mými.

II. Překážka pro nedostatek sprisobilosti fy-
sické (§ 60).

Nedostatečnou sprisobilostí fyzickou
rozumíme impotenci, a to s. n. v. impotenci coe-
undi, t. j. neschopnost souložení.

Aby impotentia coeundi byla překáž-
kou, k tomu jest třeba:

a) aby existovala již v čas sňazku.

Pozdější impotence není ani důvodem rozlou-
čení (§ 115), může však býti důvodem rozvodu,
ač ani v § 109. se neuvádí;

b) aby byla trvalou, t. j. nehojitelnou.

za nehojitelnou považovati ji sluší i tehdy,

kdyby k možnému zhojení bylo třeba operace
nebezpečné neb velmi bolestivé.

Naproti tomu není třeba:

a) aby impotence byla absolutní, sta-
čí i relativní vzhledem k druhému manželé;

b) aby tu byla impotentia generan-
di, na této vůbec nezáleží.

Překážka tato jest soukromá.

III. Překážky z důvodů mravních.

A. První skupina, totiž překážky, jimiž ma-
jí kameřeny býti nemravné skutky.

1. Přibuzenství.

Překážka přibuzenství pozůstává me-
xi všemi přibuznými v linii přímé, v li-
nii nepřímé pak mezi sourozenci, mezi strý-
cem a nečtí, sestrou a synovcem a mezi bra-
tranci. Nesáhá tedy v linii nepřímé přes
stupen čtvrtý, avšak nepozůstává mezi vše-
mi přibuznými tohoto stupně.

Lhostejno jest, je-li přibuzenství man-
želské nebo nemanželské, musí však býti
pokrevní. Přibuzenství adoptivní překáž-

ku nezakládá (arg. §§ 182, 183). Tak i Anders.

Jsou-li oba dva snoubenci řídy, platí zvláštní ustanovení § 125; překážka pozůstává tu totiž mezi všemi příbuznými v linii přímé, v linii nepřímé pak mezi sourozenci a mezi sestrou a synem neb vnukem jejího bratra neb sestry. Jest tedy přípustnost manželství jednak obsáhlejší, jelikož se připouští bezúvážněho manželství mezi strýcem a nevěstou a mezi bratranci, jednak obměněnější, jelikož se nepřipouští mezi prarodinou (sestrou děda neb báby) a prasnoucem (vnukem bratra neb sestry). Je-li jeden ze snoubenců neřídem, platí však všeobecná pravidla o této překážce.

2. Švakovství.

Překážka švakovství pozůstává mezi osobami, které jsou sešvakřeny v liniích a stupních jmenovaných u překážky příbuzenství.

Lhostejno jest, říje-li první manžel či-li nic.

Překážka tato platí i u řídy v tom rozsahu, jak u ní platí překážka příbuzenství, což neshoduje se s právem mojžišským,

dle něhož jest povinností bratra pojati vdovu po bratru, nezanechal-li tento syna (Mojs. V. 25, 5-10). Chalická t. j. ceremonie, kterou se konstatauje, že bratr vdovu pojati nechce, jest tedy dle občanského práva bez významu.

3. Svazek manželský.

362.

Je-li někdo v platném svazku manželském, jest sňatek jeho s osobou jinou neplatný. Záleží tu jenom na objektivní platnosti pr. jeho manželství, nikoliv na subjektivním mínění toho, jenž sňatek uzavírá § 62. věta 1. Bona fides má jen význam v právu trestním a po případě v příčině dědičného a takového putativního manželství (§ 160).

B. Druhá skupina, totiž překážky jako trest na spáchaný již nemravný skutek.

1. Cizoložství.

367

Neplatné jest manželství osob, jež spáchaly cizoložství. Cizoložstvím rozumí se vědomé porušení manželské věrnosti. Aby cizoložství bylo překážkou, musí býti konstatováno soudním rozsudkem před uzavřením nového sňatku § 67. Rozsudek může býti

li vydán soudem trestním (na př. o cizoložství, o násilném smilstvu) aneb soudem civilním (na př. o patelnosti, o rozvodu neb rozloučení), musí však k němu býti vidno vědomé porušení manželsví dřívějšího.

2. Vraha manžela.

Neplatné jest manželsví mezi dvěma osobami, které slíbily si manželsví a k němu alespoň jedna, aby sňatek ten umožnila, hleděla kavražditi neb skutečně kavraždila manžela, jenž novému sňatku vadil - §68. V tomto případě není třeba, aby trestný skutek ten prokázán byl před novým sňatkem.

3. Spolupůsobení při rozloučení.

Ten, kdo k rozloučení manželsví okoliků spolupůsobil štvářením aneb jiným nedovoleným způsobem, nemůže uzavřeti sňatek s rozloučeným manželem - §119. Jest však třeba, aby jeho kavraždilné působení dokázáno bylo právě v processu o rozloučení dřívějšího manželsví.

Všecky překážky k důvodů mravních jsou překážky práva veřejného.

IV. Překážky k důvodů náboženských.

1. Přísnost nábožensví.

Mezi křesťany a nekřesťany nemůže býti uzavřeno manželsví - §64; rozhoduje však pouze doba sňatku, pozdější změna víry nečiní manželsví platně uzavřené neplatným, aniž neplatné platným.

Ža křesťana platí nejenom kajistě příslušníci vyznání křesťanských sádem uznávaných, nýbrž i jiných vyznání křesťanských (na př. anglikánského), jinak Anders. Ža nekřesťana platí i bezkonfessiční, ať byl křesťan čili nic. Charakter indelebilis křesť. v obč. právu nerozhoduje.

Touto překážkou křesťávají rakouští občani vázaní i v cizině - §4.

2. Vyšší svěcení a slavné sliby řeholní

Vyšší svěcení a slavné sliby řeholní vyskytují se u církve katolické všech křesť. a u církve pravoslavné. Pojmy ony důlež. vykládají dle církevního práva těchto církví. Že rozhoduje doba uzavření sňatku.

Byl-li neholnik sproštěn slavných slibů, aneb byl-li řád jeho zrušen, může uzavřít manželství. Sporné jest, zdali vystoupením z církve pomůže tato překážka. Panující mínění a praxe nejvyššího soudu jsou pro trvání překážky vzhledem k tendenci zákona. Proti tomu uvádí se § 5. zák. z 25. května 1868. č. 49.

3. Překážky katolicismu.

Pod tímto jménem zahrnují se dva případy, zakládající se v tom, že vadí novému manželství katolické vyznání jednoho manžela.

Jsou to tyto případy:

a) katolik nemůže vejít v manželství s osobou konfucenou, jejíž dřívější manžel ještě žije. Nov. dekr. 26. srpna 1814. č. 1099.

b) Osoba, která v době konfucení svého manželství byla katolickou, nemůže uzavřít manželství, dokud dřívější její manžel žije. Nov. dekr. 4. srpna 1814.

Případ b) nastati může jen tehdy, když osoba, jež v době uzavření manželství dřívějšího byla akatolickou, poručí před konfucením ke katolické víře přestoupila.

Překážka katolicismu nenastává, když dřívější manželství bylo uzavřeno mezi židy do dekr. 4. srpna 1837, když konfucený žid, jenž přestoupil ke katolické církvi, třeba ještě před konfucením, může se oženit znovu, i když dřívější manželka jeho ještě žije.

Všechny překážky z důvodů náboženských jsou veřejného práva.

V. Překážky pro nedostatek vůle.

1. Donucení.

Neplatné jest svolení k manželství, jež bylo vynuceno důvodnou bázni. Zda-li bázň byla důvodná, dlužno posouditi dle konkrétních poměrů § 55. Lhostejno jest, zdali nucení způsobeno bylo duchem stranou neb někým jiným (a contr. § 870); také nečiní se zde rozdíl mezi neoprávněnou a oprávněnou hrozbou, nýbrž každá hrozba jest neoprávněná, byť i hrozičí měl o sobě k tomu právo (na př. vyhružka, že ho udá z velkovédy skulčině spáchaní). Překážka tato jest soukromá.

2. Únos.

Neplatné jest svolení k manželství, jež bylo dáno osobou unesenou, dokud jí nebyla dána svoboda. §56. Únosem rozumí se odvedení osoby násilím nebo lstí na místo, kde poddána jest cizí moci. Lhostejno jest, zda jde o osobu ženskou nebo mužskou.

Mení-li unesená osoba svéprávná, jest i lhostejno, zdali sama svolila k únosu čili nic, stali se jenom bez svolení rodičů, poručníka neb opatrovníka.

Překážka tato jest veřejná a absolutní v tom smyslu, že manželství s jakoukoliv osobou jest neplatné, nikoliv jen s únoscem.

3. Omyl.

a) Manželství jest neplatné, zmýlil-li se manžel v osobě druhého, byl-li totiž uzavřen sňatek s jinou osobou fyzickou, než s kterou byl zamýšlen. §57.

Lhostejno jest při tom, kým omyl byl způsoben (a const. §874) a byl-li omyl zavinen či ne.

Flexna-li jeden manžel druhého osobně, nýbrž jen de iure vlastnosti je individualisující, na př. jako učitelův syna známé

osoby, nahnuje omyl v dílo vlastnosti omyl v osobě, protože osoba byla pro druhého manžela jen souso vlastnosti učena. (Error qualitatis in personam redundans). Vlastnost musí však býti individualisující, totiž ji býti učena jen jediná osoba, aniž smí se hoditi na více osob.

b) Pledá-li manžel po svatbě, že manželka jeho jest již těhotná od jiného, může žádati, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné. §58. Lhostejno jest při tom, zdali nevěsta byla svým těhotenstvím vinna čili nie, na př. při násilném smilstvu, musí však býti těhotná v čas sňatku, nestáčí když byla dříve jednou těhotná od jiného.

Manžel nemá práva odporovati manželství, když nešetřil sám kapovědi §120, ale něhož se ženou do učilé doby po rozloučení jejího manželství nesmí býti uzavřen nový sňatek.

c) Omyl v jakékoliv jiné vlastnosti neb v jakémkoliv jiném očekávání učiní manželství neplatným. §59. Manželství podmíněné není de iure práva přípustno.

Překážka omylu (sub a) i b) jest soukromá.

§ 69. II. Překážky pro nedostatek formy.

A. Forma pravidelná t. j. církevní.

1. Ohlášky.

Ohláška jest oznámení zamýšleného sňatku v obyčejném shromáždění církevním bydlisťi každého ze snoubenců s připomenutím, že každý, kdo by o překážce věděl, ji má oznámiti - § 70, 71.

§ 70. Příslušný jest sádně ustanový duchovní správce bydlisťi každého ze snoubenců. Bydli-li si v různých farnostech, dlužno provésti ohlášky v obou. Nebydli-li dosud 6 neděl na místě, kde má býti sňatek uzavřen, dlužno provésti ohlášky i v dřívějším bydlisťi, aneb musí snoubenci prodloužit svůj pobyt tak, aby šest neděl počítajíce od sňatku zpět, tam bydli.

Ohlášky mají se díti třikrát, a to o třech nedělích neb svátcích - § 71, u řídnů o třech sobotách po sobě jdoucích neb dnech svátečních - § 126.

§ 71. K platnosti manželství stačí však je-

diná ohláška s udáním jmen snoubenců - § 74.

§ 72. Nenásledoval-li po ohlášce sňatek do 6 měsíců, pozbyla ohláška platnosti - § 73.

2. Hlavnostní prohlášení svolení.

§ 75

a) K platnosti manželství je třeba prohlášení svolení obou snoubenců před řádným duchovním správcem jednoho z nich u přítomnosti dvou svědků.

§ 75

b) Duchovní správce může býti nastoupen i jiným duchovním, předepsáno jest písemné zmocnění řádným duchovním správcem, aniž by však platnost manželství na tom závisela.

§ 76

c) Těi snoubenci mohou se dáti nastoupiti (nástupce není tu nástupcem ve vůli, jen v prohlášení), jest k tomu však třeba speciální plná moc s označením osoby, se kterou má býti sňatek uzavřen. Nedostatek takového plné moci činí sňatek neplatným, rovněž jest neplatným, když plná moc ještě před uzavřením sňatku byla odvolána. K uzavření sňatku plnomocníkem má býti opatřeno svolení zemské vlády, nedostatek tohoto svolení jest však jen nárovedí.

d) Kvalifikace svědků není zákonem stanovena. Ve pojmu svědka musí to býti osoby, které význam děje mohou poskytnouti. Ve vy-
ku bývají to mužští.

e) Předepsáno jest, aby sňatek s bližšími údaji o manželech, jejich rodičích, stavu atd. byl na-
psán do zvláštní knihy (matiky) - § 80. K pla-
tnosti toho však třeba není.

B. Forma občanská.

a) Náleží-li oba snoubenci k vyzná-
ním státem uznávaným, jest forma civilní jen
tehdy přípustna, když jeden z příslušných du-
chovních sdělá se představiteli ohlášky neb od-
dání z důvodu, jenž není státem uznán. Tzv. civilní sňatek z nouze (zák. z 25. května 1868.
č. 47.).

b) Náleží-li náležitý se snoubenci u-
znávanému vyznání, mohou se provésti ohlášky
i oddání jen civilně. Tak tzv. civilní sňatek obli-
gatorní.

c) Náleží-li jeden snoubenec k uzná-
vanému vyznání a druhý nikoliv, musí se ohlá-
šky provésti v příčině prvního církevně a jen z
nouze (tehdy, sdělá-li se duchovní) civilně,

v příčině druhého pak obligatorně civilně. Úhá-
lek sám možno slaviti buď církevně neb ci-
vilně. Tzv. sňatek fakultativní, zák. z 9. dubna
1870. č. 51.

Civilní formalities samy jsou tyto:

1. Ohlášky.

Ohlášky jsou civilní, nedějí se ústně, ný-
brž vyhláškou na tabuli politického úřadu a
na tabulích obecních úřadů bydlisté obou
snoubenců. Vyhlášky mají míslati viset po 3
dny.

2. Prohlášení svolení.

Úhátek civilní celebruje se před předsta-
veným politického úřadu neb náměstkem jeho
z přítomnosti dvou svědků a přísahného na-
pisovatele. O obřadu napíše se protokol.

Příslušným jest v případě a) politický
úřad sídla onoho duchovního, jenž sdělá se
sňatek církevní provésti v případě b) politický
úřad bydlisté jednoho ze snoubenců, v přípa-
dě c) politický úřad bydlisté snoubence, jenž
nenáleží vyznání uznávanému.

3. Zaniknutí překážek.

Překážka může prominouti :

- 1) dispensací anebo
- 2) může přestat sama sebou.

ad 1) Dispensace je prominutí překážky úřadem k tomu povoláním.

Obč. zákoník nedává, které překážky lze prominouti a které nikoliv, ačkoliv rozhodl ten zná § 98. Ke povahy věci nelze dispens udělit při všech překážkách soukromých, jelikož by to znamenalo zasáhnouti do soukromého práva osoby, jež oprávněna jest odřicati, pak při všech překážkách, při nichž jde o nedostatek pravého konsensu (na př. donucení, omyl, únos, šilensství), konečně nebude nejisté dispens udělena, kdyby s uzavřením neb svátím manželství byl spojen křičin (na př. bigamie).

Příslušný je pravidelně zemský úřad politický, jen pro prominutí ohlášek příslušný jest okresní úřad politický. Každý ze snoubenců si musí vymoci dispens u svého příslušného úřadu.

Ode všech tří ohlášek lze dispensovati jen tehdy, když

a) jsou tu okolnosti, které nedovolují přísahu, zejména nebezpečí úmrtí - § 86, aneb

b) když má se všeobecně na to, že snoubenci již jsou oddáni - § 87.

V obou případech je předepsáno, aby snoubenci složili přísahu, že jim žádná překážka není známa.

Žádost na dispens může podána býti před sňatkem, aneb vyjde-li seprve pojedí překážka na jevo i po sňatku. V prvním případě mají strany žádati osobně, v druhém může žádati duchovní o zastavení jejich jmen - § 84.

Udělili-li se po sňatku dispens, musí slavnostně prohlášení před duchovním správcem a dvěma svědky býti opakováno. Hlalo-li se to, považuje se sňatek za původně platný. Nové prohlášení konsensu působí pak tedy ex tunc. Opakování ohlášek není třeba - § 88. (Convalidace).

ad 2)

a) Překážka soukromého práva promi-
ne prominutím práva odřicati manželství,
když tedy na př. manžel, jenž měl právo od-
porovati, po dosažení vědomosti o překážce
v manželství pokračoval, neb když otec, bez

jehož svolení manželství bylo uzavřeno, neodpo-
rout manželství na nevěstě dítěte - § 96. Man-
želství takové na dále neodpíratelné považuje
se na platné ex tunc.

b) Pomínul-li po sňatku skutkový podklad,
kladající překážku veřejného nebo soukromého
práva, jiným způsobem než dispensací, na př.
kumulativně dřívějšího manželství, jenž platnosti
manželství nového vadil, aneb udržení ší-
leného, nemá se pro platnost manžel-
ství žádného významu.

a) Při překážce soukromého práva po-
díl oprávněný své právo odporovat manžel-
ství, dokud toto samo nepomině.

β) Při překážce veřejného práva nena-
stává odpadnutím jejím bez dispensace kon-
validace ani ex tunc, ani ex nunc. Domnělí
manželé mohou jen nyní platný sňatek ukra-
viti, avšak nové prohlášení konsensu působí
jen ex nunc, nepůsobí zpět jako v případě dis-
pensace.

Zároveň

1. Zároveň, spočívající ve vázanosti oso-

by veřejnou službou.

a) Aktivní osoby vojenské, ať důstojníci neb
muštro, patřící k armádě a k zemské obraně, ne-
mají bez povolení vojenských úřadů vstoupiti v
manželství. Obmezení toto bylo dle § 54. obč. zák.
překážkou ve vlastním smyslu, nyní jest pouze
károvědi (§ 61. lit. a. branního zák. z 11. dubna
1889. č. 41. ř. z.). Uzavření sňatku bez povolení, jest
přečinem a klesce se, není-li pachatel službou po-
vinen propuštěním, je-li však, tuhým vězením
od 1-3 měs. a u poddůstojníků degradací (§ 780. ř. z. v.).

b) Jistě neaktivní osoby, patřící k armádě
a k zemské obraně, vyjmenované v § 61. lit. b-e
bran. zák.

c) Osoby, jež jsou povinny odvodem před
vstoupením do služby odvodního až do vystou-
pení ze služby křidy odvodní, potřebují svolení
ministra zemské obrany, resp. k tomu delegova-
né zemské vlády. Uzavření sňatku bez tohoto po-
volení jest přestupkem a klesce se peněžitě poku-
sou od 80 do 300 kb.

d) Osoby patřící k četnicku nemají rovněž
bez svolení sňatek uzavřiti (§ 38. zák. z 25. pros. 1894.
č. 1/č. 5. ř. z.) - dnes mohou po čtyřleté službě podati

řádost na povolení sňatku.

b) Úředníci a úřadníci státní a jiní veřejní úředníci nepotřebují svolení vyšších úřadů.

Výjimkou sňatky mužstva finanční stráže mají být schváleny kemskými ředitelstvími finančním.

2. Zápovědi spočívající na obavě, aby o původu případného dítěte nebylo pochybnosti.

Aby kamexena byla kv. *subatio sanguinis*, jest ustanovena, že žena, jejíž manželství bylo rozloučeno smrtí mužovou neb soudním rozsudkem, nemá vstoupiti do nového manželství až po době l. xv. čekací.

Doba ta jest určena takto:

a) je-li žena těhotná, vyčkati sluší až do porodu,

b) je-li pochybnost, zda-li je těhotná, sluší vyčkati 6 měsíců po rozloučení,

c) není-li dle okolností neb dle dobrého zdání snalci těhotnosti pravděpodobno, může politický úřad dispensi krátiti dobu čekací na tři měsíce - § 120.

Doba čekací platí i pro případ, že manželství není a bylo prohlášeno za neplatné, ovšem však v též době, kdy se provádí na jiného než dříve

vějšiho svého domnělého manžela - § 120. Manželství přes jakak ukávení není neplatné, nýbrž následky nevyčkání předepsané doby jsou:

a) pro ženu sňatky majetkové dle § 121;

b) pro muže sňatka práva odporovali manželství z důvodu § 58;

c) pro dítě, o němž jest pochybnost, z kterého manželství vlastně pochází, řídí se kurator § 121.

3. Zápovědi pro nedostatek příkazu, že sňatku, jenž má se uzavřiti, nevadí žádná překážka.

a) Na osobách, o jejichž kletilosti jest pochybnost, má duchovní požadovati výkaz kletilosti a to buď křesťanským listem aneb soudním listinou o kletilosti (§ 78).

b) Je-li nesvéprávnost osoby konstatována, má býti před sňatkem prohlášeno polítné svolení a to:

a) je-li třeba svolení otcova, budiž svolení to uděleno buď osobně na faře před dvěma svědky vlastnoručním podpisem v matrice a- neb není-li otec přítomen, ověřenou listinou, která se na faře nachová;

b) je-li třeba prohlášení náhonného ná- stupce a svolení soudního, prohláše se obojí li- arch 5.

stinou soudní.

c) Byl-li někdo již ženat resp. oddán, musí před uzavřením nového sňatku prokázat, že první sňatek jest mrtven §62. věta 2.

Díkar o neplatnosti a o soudním rozloučení dřívějšího manželství podává se rozsudkem soudním. Tvrdí-li, že manželství bylo rozloučeno smrtí druhého manžela, musí dokázat smrt manžela buď

a) veřejnými listinami, zejména úmrtním listem aneb

b) jiným způsobem dle předpisů zákona ze dne 16. února 1883. č. 20. ř. n. §10.

Musí-li provésti díkar úmrtí, může na zákonných podmínkách žádati, aby manžel nevěstný byl prohlášen za mrtvého a manželství se pokládalo za rozloučené. Řízení rovněž upraveno jest zákonem ze 16. února 1883.

Dělnky manželství.

1. Manželé jsou navzájem povinni o opatrování:

a) k výhradnímu pohlavnímu obcování.

Povinnost a právo toto má stránku pozitivní, dle které každý z manželů oprávněn jest žádati a povinen jest konati sv. manželskou povinnost a stránku negativní, dle které každý z manželů povinen jest zachovávat sv. manželskou věrnost t. j. vystříhati se tělesného obcování s jinou osobou a oprávněn jest žádati totiž na manžela druhém (§90.)

Splnění manželské povinnosti nelze se domáhati ani žalobou, ani v řízení nesporném. Tvořivé odříkání mohlo by dle okolností býti důvodem rozvodu (§109). Manželská věrnost chráněna jest křesťanským zákonem (§502, 510) a porušení její jest důvodem rozvodu a rozloučení.

b) K sdílení bytu. Muž jest povinen ženu do bytu přijati a žena jest povinna muži do bytu jiného určeného následovati (§92). Muž může se domáhati na ženu sledování a žena na muže přijetí do bytu soudně; sporno jest, sluší-li tak činiti žalobou, tedy v řízení sporném aneb žádostí v řízení nesporném. V praxi většinou sjednává se domnoho nároků příchod v řízení nesporném, sv. však nyní §50. č. 3. ř. n.

Zlomyslné opuštění druhého manžela jest

mimo to důvodem rozvodu (§ 109) a na jistých podmínkách i rozloučení (§ 115).

Povinnost k spolužití přestává (mimo případ rozvodu)

a) když jednomu z manželů přikázáno jest nucené bydliště, na př. v klesnici, v ústavě choromyslných;

b) když muž si zvolil bydliště protiká-
konně, na př. vysíhovat-li se nedovoleně, aneb
naopak, vrátil-li se byt vypořádan.

c) k slušnému spolu zacházení.

Mimo všeobecná ustanovení trest. zákona o poškození na těle a věcech na cti spadá
sem speciální ustanovení § 419. t. k. jednající
o klém nakládání mezi manželi.

Klém nakládání nakládá důvod rozvodu
a rozloučení.

d) k vzájemné podpoře. Povinnost tato,
jež nedá se přesně vymeziti, obsahuje zejména
povinnost pečovati o manžela v případě ne-
moci (§ 360. t. zák.).

2. Zvláštní oprávnění a povinnosti mužovy
naproti manželce jsou tyto:

a) Oprávnění jeho shanují se pode jménem

moci manželovy. Ale této moci manželovy jest
muž:

a) oprávněn stanoviti společné bydliště,

b) na prvním místě oprávněn říditi do-
mácnost (§ 91). Jeho opatřením se má žena podvo-
liti, pokud vyžaduje to pořádek domácí, a má
pečovati o to, aby i ostatními příslušníky do-
mácnosti tak se stalo (§ 92). Loudně poslušnosti
domáhati se ovšem muž nemůže a nemá také
práva ke kámi tělesné (opak neplatí k § 413. t.
k., tak Anders. Trvalé zlomyslné škrtování dis-
posic mužových, může však majisté býti důvo-
dem rozvodu (§ 109);

g) zákonným nástupcem ženiny, zej-
ména jest zmocněn ke správě jmění ženina,
dokud ona neodporovala (§§ 91, 1238).

b) Naproti tomu jest muž povinen:

a) poskytovat ženě úplné zaopatření,
tedy byt, šatstvo a výživu;

b) ženu ve všech případech zastou-
piti (§ 91), se zákonným zmocněním jest tedy spo-
jena povinnost ho užíti, zejména jest muž po-
vinen zastupovati ženu před soudem, žádá-li
toho.

3. Zvláštní povinnosti a práva ženina od-

povídají oprávněním a povinnosťmi mužovými

a) jest tedy podrobena moci manželově, může však žádati rozpuštění a nastoupení,

b) má muži pomáhati vedením domácnosti, a je-li to srozuměno i vyděláváním (§ 92),

c) na venek má právo a povinnost míti rodové jméno mužovo. Šlechtický titul svůj ztrácí, ale obdrží šlechtický titul manželův a s ním výhody jeho. Titul ten podrží i tehdy, byl-li ho manžel zbaven pro odsouzení dle bestu. zák. pro čin bestný dle § 6. br. k. k. 15. list. 1867. č. 131. ř. k. Úřady morganatické přípustny jsou pouze v rodině panské, jejíž právo rodinné řídí se dle zvláštního statutu.

Jméno manželovo i s titulem šlechtickým podrží nejen po trvání manželství, ale i po zániku jeho, ať bylo rozloučeno smetím mužovou aneb soudním rozsudkem, neboť ztráta jména jednou nabytého musila by výslovně býti stanovena v zákoně. Proudá-li se vdova neb rozloučená žena, obdrží ovšem na dále jméno nového manžela. Pokudli rozloučená míti jméno svého bývalého manžela, musí žádati na změnu jména u místodržitelství (min. nař. k 18. února 1866. č. 1462), má-li titul šlechtický u

ministerstva vnitra (cis. nař. k 20. pros. 1848. č. 39. ř. k. k. 1849.).

Žena mimo jméno sdílí s mužem i příslušnost státní (§ 32. obč. k.; dv. dek. k 23. února 1833. č. 2595. sb. k. s.), občani (§§ 7, 11, zák. k 3. prosince 1863. č. 105. ř. k.) a soudní pravidelně (§ 70. j. n.).

Rozvod od stolu a od lože.

Manželé nemohou ze své moci kúšiti společenství manželské s tím účinkem, že by se tím vzdávali nároku na obnovení tohoto společenství - § 93. Každý z manželův pouze fakticky odloučeně žijících kdykoliv tedy může žádati obnovení společenství, opačná úmluva mezi manželi jest neplatna.

S právním účinkem lze kúšiti společenství manželské na trvání svazku manželského jen soudním rozvodem od stolu a lože, tedy jen s intervencí soudní. Rozvod soudní má ten účinek, že odpadá pozitivní stránka povinnosti manželské, povinnost společného bydlení a vše, co s touto povinností souvisí, zejména i manželská moc mužova. Muž rozvedený není tedy povinen ženu do bytu přijati a žena rozvedená není povinna

zahájení sporu soudní pokusy smířovací. Soud může již mexi řízením straně ohrožené povolití volá- šini bydliště - §107.

V příčině majetkových poměrů má se soud po- kusiti o smír, nebyl-li docílen, má poukázat věc ku k projednání ve voláštinném sporu, může však učiniti prozatimné opatření ve příčině alimentace manžel- ky a dětí - §108.

O neplatnosti manželství. 94-102

Pro platnost manželství jest dle § 99. obč. zák. vždy domněnka. Domněnka platnosti však může rozumným spisobem platiti jen tehdy, je-li ku ně- jaký vnější formální akt, kterým manželství by- lo založeno, bylo-li tedy skutečně učiněno slavno- stní prohlášení konsensu, jež má prima facie ná- ležitosti formy smlouvy manželské. Jen takové zdánlivé manželství bude soudem prohlášeno za neplatné. Nebylo-li tu ani slavnostního prohláše- ní konsensu, je-li tu tedy jenom konkubinát, ne- nastává domněnka § 99. a konkubinát takový nebude soudem prohlášován za neplatné manžel- ství.

Prohlášení manželství za neplatné přiná-

leží sborovým soudům civilním, v jejich obvodě měli manželé poslední své společné bydliště §50. 76. j. n.

I. Zahájení řízení o neplatnost.

Pluvino ku rozvádění mexi překážkami ve- řejnými a soukromými.

1. Veřejné překážky vypočteny jsou v § 94. obč. zák., jsou to tyto: §56. únos, §62. manželství existu- jící, §63. svícení a slavné sliby, §64. různost nábo- ženství, §65. příbuzenství, §66. švakovství, §67. cizo- lovství, §68. vražda manžela, §75. nedostatek sla- vnostn. prohlášení, §119. spolupisobení při rozvá- dění, k nim patří dále i překážka katolicismu.

Neplatnost manželství, jemuž vadí tako- váto překážka, má býti vyšetřena a úřední po- vinnosti, aniž by bylo třeba žalobce. Řízení mu- že však býti zahájeno i na žalobu jednoho z manželů.

Po smrti jednoho neb obou manželů mu- že býti jednáno o neplatnosti manželství jen ve třech případech:

a) když někdo žádá za to na příčinou uplatnění soukromých nároků (dědictví, fidei- komiss, kaducita);

β) když žádá o to soud brestní (bigamie);

γ) když žádá o to úřad v rámci státní správy (národní pensijní, poplatky, kaducita).

2. Neplatnost manželství, jemuž vadí soukromá překážka, může vyšetřena a prohlášena býti jen na žalobu oprávněného. Oprávněn žalovati jest jen:

a) manžel, jenž nemá subjektivní viny na neplatnosti §95. na př. manžel donucený, v omyl uvedený. Právo k odpirání manželství pomíjí, když oprávněný manžel:

α) se práva odpirání vzdal neb

β) po nabytí vědomosti o překážce, v manželství pokračoval, čímž rozuměti asi sluší tělesné obcování aneb

γ) když oprávněný manžel zemře.

b) Otec neb poručník suo nomine, nebylo-li manželství s příslušným schválením uzavřeno - §96. Úřadu poručenskému právo to nepřislouží, ač jeho, nikoliv poručnickova schválení, k sňatku jest třeba - dv. dekr. ze 17. II. 1825. č. 2112. Právo otce neb poručníka odpirati manželství svá jen pokud, pokud svá moc otcovská neb poručenská.

II. Řízení samo.

Řízení je upraveno dv. dekr. z 23. srpna 1819. č. 1639. svj. nyní min. nař. z 9. prosince 1897. č. 283. ř. k., o jehož platnosti vzhledem k čl. I. odst. 2. uvov. zák. k soudn. ř. jsou však pochybnosti. Vládne v něm zásada vyhledávací (inkvisiční). K obhájení manželství ustanoví se voláštění obháje manželství - §97, jenž jest povinen z nepřiměřeného rozsahu podati odvolání i dovolání.

Překážka manželství nemůže dokázána býti dománím, ani přísahným výsledkem stran §99. čl. II. uv. k. k civ. ř. s. Může-li překážka býti odstraněna, má se soud o to pokusiti - §98. Pro překážku impotence platí voláštění předpis. Předá-li se totiž se vši určitostí stanoviti, že impotence jest skutečnou, mají manželé ještě rok spolu žiti, a teprve když impotence i pak svá, má býti prohlášeno manželství za neplatné - §101.

III. Rozloučení manželství

A. Rozloučení smrtí.

Rodinný a tedy na individuální osobu obmezený poměr manželský končí nutně smrtí jednoho z manželů. Imuší nerovná se prohlášení

manžela za mrtvého. Prohlášení za mrtvého, i byl-
li s ním spojen dle zák. ze 16. února 1883. č. 20. ř. k. výrok,
že manželství má „považováno“ býti za zrušené,
má jen ten účinek, že vejti v nový sňatek jest nyní
formálně dovoleno. Vstá-li se však manžel prohlá-
šený za mrtvého, musí nové manželství prohláše-
no býti za neplatné.

B. Rozloučení výrokem soudním.

1. Byl-li v čas uzavření sňatku i jen jeden z man-
želů katolíkem, nelze manželství soudně rozloučiti.
Rozhodnou je doba uzavření sňatku § 111. Přestoupe-
ním jednoho neb i obou manželů k jinému vyzná-
ní nestává se manželství jich rozlučitelným. Žda
rozsudek církve soudu, jímž manželství takové by-
lo prohlášeno za rozloučené, má moc v zemích
německých, jest otázka mezinárodního práva
soukromého; kajisté nemá tehdy moci, když man-
želé v čas rozloučení byli rakouskými příslušníky
(str. § 81. č. 3. ex. ř.) - Sedmihradské manželství.

2. Nebyl-li v čas uzavření sňatku žádný z man-
želů katolíkem, jest manželství rozlučitelné. Občan-
ský zákoník rozekrává v této příčině sňatek
uzavřený mezi křesťany akatolickými a sňatek u-
zavřený mezi židy.

Předpisy platící pro rozloučení manželství
mezi křesťany akatolickými sluší považovati za ob-
ecné, předpisy pro rozloučení manželství židovského
za zvláštní. Neboť předpisy pro rozloučení manžel-
ství židovského platí jen tehdy, když v čas uzavření
sňatku oba manželé byli židy a v čas rozloučení
jest alespoň jeden manžel židem. Ve všech ostatních
případech platí všeobecná pravidla o rozloučení
§§ 115 - 118, tedy nejen

- a) pro rozloučení manželství mezi akato-
lickými křesťany, nýbrž zejména i
- b) pro rozloučení manželství mezi osobami
biskonfessionními,
- c) pro rozloučení manželství uzavřeného
mezi osobou biskonfessionní a židovskou,
- d) pro rozloučení manželství uzavřeného si-
ce mezi židy, z nichž však oba v čas rozloučení jsou
křesťany (min. nař. k 3. srpna 1853. č. 160).

I. Všeobecná pravidla o rozloučení man-
želství nekatolických.

Rozloučení je buď souhlasné nebo nesou-
hlasné.

1) K souhlasnému jest třeba:

- a) žádosti obou manželů,
- b) nepřekonatelného odporu. *Odpor bez mý-
slu 7.*

si byli soudu dokázán ke skutečnosti; neslači pouhé svření manželů. Odpor může být i jen jednostranný, není třeba vzájemného.

c) prohlášení soudu, jež vydává se i kde ve formě rozsudku. Řízení jest takové jako řízení o neplatnost manželství, nikoliv takové jako o rozvod §115. in fine. Nejsem tedy vlastně předepsány pokusy smířovací, avšak v praxi konají se přece, což odůvodněno jest tím, že dle §115. nemusí být povoleno ihned rozloučení, nýbrž pravidelně má povolen být dříve jen rozvod a ten předpokládá pokusy smířovací.

2. K nesouhlasnému rozloučení jest třeba:

a) žaloby jednoho z manželů. Žalovali ne-
může: a) manžel, jenž přestoupil k víře katolické - §116. Přestoupili-li oba, jest tedy manželství na ten čas fakticky nerozlučitelným, dokud jeden z nich zase nepřestoupí k jinému vyznání;

b) manžel, jenž má subjektivní vinnu na důvodu rozloučení. Je-li manžel nevinný stíhá právo žádati na rozloučení, pokračoval-li v manželství - §96. anal.

b) Důvodu. Důvody jsou udány v §115 taxativně (uv. §116), jiných důvodů se nepřipouští.

c) Rozsudek. Řízení je takové jako o neplatnost manželství. Také kde konávají se však smířovací pokusy a důvodu uvedeného sub 1.c.

I. Zvláštní pravidla o rozloučení manželství židovského.

1. Souhlasné rozloučení předpokládá:

a) souhlasu obou manželů; nepřekonatelného odporu se nevyhledává;

b) smířovací pokus u příslušného rabína. Přestoupil-li jeden z manželů ke křesťanství, vykona v příčině tohoto smířovací pokus příslušný duchovní. V praxi konají se dle analogie tři pokusy, ač počet ten není výslovně předepsán;

c) odevzdání listu na rozloučení čili listu kapitulovacího nebo kapitulujícího mužem ženě a uznání platnosti tohoto aktu soudem - §134.

List musí být odevzdán osobně před soudem. Jenom přestoupil-li jeden z manželů k vyznání křesťanskému, může se sebe ustanoviti židovského zmocněnce.

2. Nesouhlasné rozloučení předpokládá:

a) žalobu mužovu. Žena nemá práva žalovati na rozloučení,

b) ekološství ženino. Finý důvod rozloučení se neztrácá,

c) soudní rozsudek o oprávnění mužovu dáti ženě list na rozloučenou. Řízení řídí se dle všeobecných pravidel soudního řádu, nikoliv dle zvláštních pravidel o řízení manželském - § 135. Manželsví jest rozloučeno sepse odevzdáním listu kapitulního. Zdráhá-li se žena jej přijati, může jí býti dodán exekučně.

Majetkové právo manželské.

A. Zákonní.

I. Alimentační povinnost manželova.

a) na normálních poměru:

Muž jest povinen opatřiti své ženě slušnou výživu - § 91. Výživou rozumí se nejen strava, ale i šatstvo, byt a jiné potřeby životní, na př. výlohy spojené s nemocí - § 672. Výživa ta má býti slušná, nejen nutná, řídí se tedy dle sociálního postavení a dle jmění mužova. Jest lhossejno, má-li manželka sama jmění, povinnost mužova není jen subsidiární.

Sporné jest, zdali i muž má nárok na ali-

mentaci ženou. Přise sluší se popřiti; nanejvýše možno připustiti subsidiární povinnost ženy k výživě mužově, nemá-li tento možnosti sám si ji opatřiti. Arg. § 44. in fine a § 796.

b) Po rozvodu od stolu a od lože.

1) Při rozvodu dobrovolném rozhoduje úmluva manželů, která nároveň státi se má (§ 105); nestala-li se přes svržení stran zvláštní úmluva, musí se míti na to, že svá náhorná povinnost mužova k alimentaci ženy bese změny.

2. Při rozvodu nedobrovolném sluší rozemáhati, kdo jest rozvodem vinen. Nastal-li rozvod pouze ze kavinění ženina, odpadá alimentací povinnost mužova; nastal-li pouze ze kavinění mužova, bývá dále; nastal-li ze kavinění obou, soud posoudí, zda muž jest významně dále povinen k alimentaci, pravidelně však k tomu není povinen - dv. dek. ze 4. V. 1844. č. 531. sb. n. s.

c) Po rozloučení manželsví.

1. Po rozloučení smrti.

a) Dle § 1243. přináleží vdově do šesti neděl po smrti mužově a je-li léhotna do šesti neděl po porodu obyčejná výživa a pozůstalosti. Je-li pro ni ustanoven plat vdovský § 1242., může po řečenou do-

bu žádá jen buď obyčejnou výživu neb plat vdovský, nikoliv obojí.

B) Vle. § 796. přínáleží vdově, není-li pro případ úmrtí o ni postaráno, nedostávající se slušná výživa, a sice po celý čas vdovství. Totíž právo přínáleží i vdovci, nikdy však manželé, jenž z vlastní viny byl rozveden.

2. Po rozloučení soudním.

a) Při rozloučení soudním dobrovolným rozhoduje úmluva, nestala-li se žádná, odpadá povinnost alimentární. (při době rozvodu je)

B) Při rozloučení nedobrovolném sluší rozhodovati, kdo jest vinen. Je-li vina pouze žena, odpadá povinnost alimentární, je-li vinen pouze muž, brvá dle § 1266.: z titulu náhrady škody po čas neprovdání se ženou; jsou-li vinni oba, odpadá, nebylo-li ovšem nic jiného umluveno (arg. § 1266.).

I. Správa jmění ženina. 1237 - 1241

Smáskem nenastává společenství statků, není-li umluveno, nýbrž každý manžel křstává vlastním jměním svého jmění (§ 1233). V příčině nově nabytého jmění stanoví však zákon domněnku, že v pochybnosti má se na to, že nabyl ho muž (§ 1237).

Každý z manželů může své jmění své sám

spravovati.

a) Felikož však jest muž zákonným nástupcem ženiným (§ 1034, 91), stanoví zákon domněnku, že žena, dokud neodporovala, svěčila správu svého jmění muži § 1238. Aby domněnka ta nastala, musí býti oba manželé svéprávní; neboť jmění nesvéprávné ženy spravuje otec, poručník nebo opatrovník a nesvéprávní muž nemůže spravovati ani své vlastní jmění.

b) Muž má právní postavení takové, jako jiný zmocněnec s úchytkou, že právo jest jen z kmenového jmění a že není povinen klásti účet, není-li to výslovně vymezeno § 1239. Plná moc jeho jest tedy v příčině úřků neobmezená; v příčině kmenového jmění bude mu však třeba v případech § 1008. volaštní plné moci.

c) Zmocnění mužovo končí jako jiné plnomocenství smrtí i konkursem jednoho z manželů §§ 1022, 1024, odvoláním § 1238, 1241. Vle posledně řečeného ustanovení může v některých případech muž býti vrata správa i tehdy, když mu byla výslovně a navždy svěčena. Ždali odněti jest mužní, posoudí volně soudce.

B. Smlouvy svatební. 1247

Smlouvy svatební jsou smlouvy, kterými

upravují se majetkové poměry manželů vzhledem k svatbě manželskému, a sice buď mezi živými aneb na případ smrti.

Kontrakty mohou býti buď:

- a) oba manželé aneb snoubenci sami aneb
- b) jeden manžel neb snoubenec a osoba třetí.

Smlouvy svatební předpokládají platné manželství, byly-li učiněny mezi snoubenci, jsou podmíněny skutečným uzavřením sňatku. Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, kruší se s tím i smlouvy svatební.

K platnosti všech smluv svatebních jest třeba nosářského spisu (zák. č. 25. III. 1871. č. 76. ř. n.). Ustanovení to slouží hlavně majším věřitelům v konkursu mužově. Věřitelé obchodní v rejstříku napsaného obchodníka chráněni jsou ještě více, neb naproti nim mají svatební smlouvy v konkursu mužově jen tehdy působnost, byly-li napsány do rejstříku obchodního (čl. 50. konk. ř., §16. uv. n. k obch. zák.).

1. Věno.

Věno jest jmění, jež manželka neb osoba třetí za ní poskytl manželu k ulehčení nákladu spoje-

ného se společným manželským §1218. Poskytnutí věna muži není darování, neboť schází pojmově náležitost obhaceni. Nemůže tedy zejména býti odvoláno jako darování.

I. Příchzení věna.

1. Předmětem věna může býti cokoli, čím se květsí jmění mužovo, tedy věci hmotné, usufructus i obligační právo užívací, pohledávky, příslibení renty, prominuti dluhu a pod. §1227. věta 1; nikoli však práva, kterými se jmění nerozšiřuje, nýbrž soliko zjišťuje, tedy nikoliv nástavní právo. T. n. v. vyhovu t. j. nábytek, prádlo a pod. v pochybnosti nesluší považovati za věno, protože se nezřizuje mužovi a schází se s náležitostí natáv. aktu. Jest to jmění ženino, jehož správa ovšem po případě přísluší mužovi (dle § II.).

2. Příchzení věna státi se může smlouvou věcnou neb obligační. Zákon rozlišová v §1218. odevzdání a příslibení. Příslibením sluší rozuměti smlouvu obligační, odevzdáním pak smlouvu věcnou, slo- sice smlouvu, kterou změna majetku se ihned reali- ruje, na př. odevzdání do vlastnictví, cesse pohledávky.

V obojím případě jest k platnosti třeba nob. sp.

- 3. Věno mřiditi může:
 - a) manželka sama. Povinna k tomu se zákona

není, nýbrž závisí to na úmluvě se ženichem neb man-
želem. Je-li nelesilá, třeba jest ovšem schválení soudní-
ho - § 1219.

b) Ascendent manželčin. Otec, pak matka, rodiče
oscovi a konečně rodiče matčini jsou v uvedeném po-
řádku povinni dáti své manželské dceři resp. vnuč-
ce na věno aneb kříditi pro ni věno přiměřené jejich
stavu a jmění. Nemanželská dcera požadovati mů-
že věno jen od matky - § 1220. Povinnost jmenovaných
osob jest:

a) jen subsidiárně. Nastává totiž jen tehdy,
když nevěsta sama nemá dostatečného jmění. Proto
v pochybnosti, zda věno pochází od rodičů aneb od
nevěsty, jest domněnka pro poslední - § 1224.

β) jen vůči dceři resp. vnučce. Jen dcera, resp.
vnučka má právo od ascendentů žádati věno, niko-
liv její ženich neb manžel. Žádost podává se v říze-
ní nesporném; soud šetrným způsobem vyšetří ma-
jetkové poměry a dle nich určí věno - § 1221. Žádost mů-
že podána býti před i po sňatku.

γ) jen jednou. Obdržela-li již dcera neb vnu-
čka věno, není oprávněna žádati věno podruhé, i
kdyby byla je bez své viny ztratila a podruhé se chtě-
la provdati - § 1223.

δ) povinnost dolační nenastává, když se dce-
ra provdala bez vědomí rodičů aneb proti jejich odů-
vodněné vůli. Podatečné schválení na tom ničeho ne-
mění - § 1222.

ε) Osoba žiení dobrovolně. Vše náleží tu na úmlu-
vě. Podotknouti sluší, že slovy „na ni“ v § 1218. nemys-
lí se reprezentace, nastoupení, nýbrž žiení jedná vla-
stním jménem ve prospěch manželky.

ζ) Proti muži nikdo není ze zákona po-
vinen kříditi mu věno. Proto praví se v § 1225, že muž,
nevymínil-li si, a to nyní notářským spisem, věno
před sňatkem, nemůže je žádati. Odevzdání slíbené-
ho věna může, není-li čas ujednán, požadováno
býti hned po sňatku.

II. Právní poměr až do navrácení.

1. Práva mužova. Muž jest buďto usufruktu-
ářem aneb vlastníkem věna.

a) spravidla jest usufruktuářem a vlastníkem
přináleží ženě § 1227, 1228. Usufructus mužův jakož-
to právo věcné nemůže býti přácen exekucemi vě-
řitelů ženiných.

b) Vlastníkem věna jest muž jen v těchto pří-
padech:

α) pokoušela-li věno v zastupitelních neb

užívateľských věcech, zejm. v peněžích - § 1227.

b) pozůstává-li v postoupených pohledávkách § 1227, muž jest tu subjektem pohledávek a na splacených předmětech nabývá vlastnictví,

g) byly-li mu odevzdány věci jiného druhu za odhadní cenu a vymíněno bylo, že vrátí jen tuto cenu (aestimatio venditionis causa) - § 1228. Pouhé udání ceny (aestimatio locationis causa) bez vymínění, aby jen tato vrácena byla, nestačí k tomu, aby muži přináleželo vlastnictví.

2. Práva manželova a ženina.

a) Ženitel může při svatbě žádati na muža jistotu za to, že věno řádně vráceno bude. Není-li nevěsta svépřávnou a jde-li o věno nevěstou samou neb zadržaným ascendentem svatbě (§ 1245) může svatbu promínuto býti jen se svolením soudu.

b) Svatbu může žádati manžel i žena též později, když nastane nebezpečí, že by řádně vráceno nebylo § 1245. sv. § 520. Zejména může žena žádati svatbu, když muž upadl v konkurs - § 1260. V tomto případě může žádati též, není-li vymíněn plat vdovský, užívání věna. Je věno mužovi odevzdáno, může proti konkursním věřitelům dokázáno býti jakýmkoliv způsobem, jen vede-li se důkaz

posvícením mužovým, musí posvícení to býti vydáno v čas obdržení aneb nejpозději rok před dnem zahájení konkursu a důkaz tohoto data musí býti proveden jiným způsobem, nežli posvícením samým - § 49. konk. ř. čl. III, č. 3. uv. zák. k c. ř. s. Žda posvícení o obdržení věna dosud dle zák. z r. 1871. důkaz vždy sepsati ve formě not. spisu, jest sporné vzhledem k § 272. c. ř. s., jímž obmezení důkazů bylo zrušeno.

III. Vrácení věna.

Bylo-li manželství zrušeno, jest muž aneb dědicové jeho povineni věno vrátiti, a sice dle zákona řekně aneb jejím dědicům. Přesí, jenž dobrovolně křídil věno, může se vymíniti, aby vráceno bylo jemu aneb komukoliv jinému - § 1229. Žena může vrácení věna muži prominouti; jednání takové jest darováním. Ascendent, jenž jest povinen kříditi věno, nemůže ani vymíniti vrácení věna jiné osobě než řekně ani prominouti vrácení.

a) Lhostejno jest, zdali manželství rozloučeno bylo smrtí mužovou neb smrtí ženinou neb soudním rozsudkem, vždy sluší věno vrátiti řekně neb jejím dědicům, a sice i v případě, kdyby manželství rozloučeno bylo z viny ženiny, neboť muž v tomto případě má sice právo na vše to, nač by

měl na případ smrti ženiny - §1266, ale v případě smrti ženiny by právě věno též vydali musil jejím dědicům.

b) Bylo-li manželství rozvedeno souhlasně, rozhoduje smluva - §1263, bylo-li rozvedeno nesouhlasně, může manžel, jenž nemá viny aneb, mají-li viny oba, každý s manželiv žádati rušení smluv svatebních. Stane-li se to, sluší ovšem věno vrátiti - §1264.

c) Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, musí věno býti vráceno tomu, jenž je křídil, neboť celý akt křivení jest neplatný, proto že křivení věna předpokládá platné manželství - §1265.

2. Obvěnění. *Niederlage*

Obvěnění jest jmění, jež muž aneb osoba sice si poskytuje ženě k rozmnožení jejího věna pro případ jejího přežití - §1230.

Obvěnění předpokládá věno; není-li to věno, bylo by jednání to darování na případ smrti.

1. Předmětem může býti to, co může býti předmětem věna.

2. Obvěnění může kříditi:

a) muž sám. Povinen k tomu ze zákona není.

b) osoba sice dobrovolně. Ascendentů mužovi nejsou povinni dáti obvěnění ani věci muži ani věci ženě - §1231. Zákoník občanský připojuje v též §⁴ ustanovení, že ascendentů mužovi v též pořadu jako při věně, jsou povinni synu neb vnuku dáti přio-
ženění jeho přiměřenou výbavu. Výbava ta s obvěněním nemá co činiti a dáni výbavy není svatební smlouvou.

3. Po čas manželství nemá manželka nárok na ni na správu, ani na mětky obvěnění, obojí křídává u křikovatele, tedy pravidelně u muže. Žena může však žádati na křistění na těchto podmínkách jako u věna. Bylo-li obvěnění vloženo do knih pokemkových, přináleží manželce vlastnictví podmíněné přežitím jejím; ovšem ani v tomto případě jí mětky nepřináleží, nýbrž má podobné postavení jako fideikommissář.

a) Ženě-li muž dříve než žena, jest nárok ženin na obvěnění splatným. V případě inkubulace nabývá nyní neobmexeného vlastnictví.

b) Ženě-li žena dříve než muž, nemá jí její dědicové práva na obvěnění, nýbrž toto křídává křikovateli, tedy pravidelně manželce.

1232.

3. Dar jistiny.

Dar jistiny jest dar, její manželce slibuje manžel dáti prvního rána - § 1232. Dar jistiny, původně odměna za krásu panensství, může nyní slíben býti i vdově a nepředpokládá konsumování manželství. Slíbená daru jistinyho jest slib darovací, o němž mimo ustanovení o slibu darovacím platí tyto volácnosti:

a) jest zároveň smlouvou svatební, předpokládá tedy platně manželství a formu notářského spisu, kterého ostatně nyní i při obyčejném slibu darovacím jest třeba.

b) Dar jistiny nejpokročilejší musí býti slíben první ráno po svatbě, jinak by jednání bylo obyčejným darováním.

c) Po třech letech manželství nastává domněnka, že dar jistiny byl již odevzdán. Plávek že-
nin tím sice mexanika, avšak žena, jež by teprve po třech letech žalovala, musí dokázati, že jistiny dar dosud odevzdán nebyl.

4. Společenství statků.

1233

Společenství statků nenastává samo sebou sňatkem, nýbrž musí býti volácně ujednáno. Může býti všeobecné anebo partikulární.

Interpretační pravidla § 1177. o rozsahu společenství platí i pro společenství mezi manželii. K platnosti ujednání jako smlouvy svatební jest not. spis, při společenství partikulárním, mimo sepsání inventáře § 1178.

Rozhodává se společenství statků mezi živými a na případ smrti.

A. Mezi živými.

Tu platí ustanovení o smlouvě společenské (§§ 1175 - 1216) a k tomu ustanovení o formě a vlivu různých skutečností na tvání smluv svatebních (§§ 1260 - 1266).

B. Na případ smrti.

Ken-li výslovně ujednáno společenství statků mezi živými, platí jen na případ smrti § 1234. věta 1.

I. Právní poměry až do smrti jednoho manžela.

a) Za živobytí obou manželů jmění do společenství pojaté vůbec nepovažuje se za ideálně dělené, nýbrž vlastnictví kůstává tomu, komu dříve přináleželo. Každý z manželů může volně nakládati svým jměním, třeba do společnosti bylo pojato, akty

mexi živými, tedy může je bez obmexení prodávat, da-
kovati, avšak nemůže krátiti právo druhého manžela
akty pro případ smrti, tedy zejména také ne odkazy.
Právo druhého manžela vztahuje se jen na polovici do-
cho, co se jmění do společnosti pojatého v čas smrti je-
dnoho stane § 1234.

b) Z pravidla, že každý manžel může volně na-
kládati svým jměním mexi živými, jest stanovena
tato výjimka:

Byl-li do společnosti pojat nemovitý statek ná-
ležející jednomu manželu a kapíše-li se s jeho svolením
právo druhého manžela ke společensví plynoucí do
kuk pozemkových, původní vlastník celé usedlosti má
pak v příčině polovice postavení fiduciáře, kdežto
manželi druhému přísluší v příčině polovice této
postavení fideikommissáře. Vlastnictví prve jmeno-
vaného jest tedy obmexené časem - Dies certus an, in-
certus quando jest smrt jednoho z manželů. Vlastník
statku nemovitého v tomto případě bře sice určitky
z celého statku, nemůže však svou polovici co do sub-
stance volně nakládati, a sice ani mexi živými (dle
§ 1236), ani na případ smrti (dle § 1234) sv. svrchu ada).

a) Zeměli vlastník statku, nastal dies a při-
náleží volně vlastnictví své polovice druhému man-
želu.

B) Země-li manžel, jenž právo ke společnosti
má napsáno, nastal rovněž dies a přimáleží volně
vlastnictví své polovice jeho dědicům. Stejně zde tedy
podmínky přešití jako při obmexení.

II. Právní poměry po smrti jednoho z manželů.

a) Po smrti jednoho z manželů nastává rozdě-
lení jmění do společensví pojatého.

a) Bylo-li společensví všeobecné, tvoří obě
jmění jednu massu. Veškeré dluhy, ať kontrahovány
byly zemřelým manželem, ať pozůstalým, odečlou se
předem - § 1235, a z číselného zbytku připadne polovice
pozůstalému manželu na nákladě společensví stat-
ku a polovice připadne dědicům zemřelého manžela.
Pouze z této polovice také sluší platiti legáty, nařiz-
kové zemřelým manželem, protože nemůže právo
pozůstalého manžela býti krátěno jednáním mor-
tis causa.

B) Bylo-li společensví partikulární, tvoří
jmění do společensví pojaté, ať pochází od kteréhoko-
liv manžela, dvě jednu massu, avšak neodečlou se z
této massy veškeré dluhy obou manželů, nýbrž jen
ty, kterých určitě bylo k prospěchu společného jmění.
§ 1235. Zbytek pak opět rozdělí se na polovice, z nichž
jedna připadne pozůstalému manželu a jedna dě-

dicím semělého.

b) Jako v případě smrti jednoho z manželů roz-
dělí se společné jmění též a) v případě konkursu - § 1262.

B) v případě nesouhlasného roz-
loučení manželství z viny jednoho z manželů - § 1266.

5. Plat vdovský. (Witwenchaft)

a) Plat vdovský jsou opakující se dávky, jež man-
žel aneb i osoba s ním na něho ustanovuje manželce
k její výživě pro případ vdovství - § 1242.

Plat vdovský je podoben obvěnění v tom, že jest
to dávka a) dobrovolná,

b) se strany muže ženy,

γ) podmíněná přežitím ženiným.

Pokemává se však od obvěnění tím, že:

a) nepředpokládá existenci věna,

b) obmexen jest na dobu vdovství, provádá-

li se vdova opěs, krátí plat vdovský, nikoliv však
obvěnění,

γ) předmětem jeho jsou jen opakující se
dávky, tedy renta peněžní, dávky naturální, usu-
fructus, kdežto obvěnění může záležeti i v kapitále.
Záleží-li plat vdovský v rentě, má placen býti, není-

li nic jiného stanoveno, vždy čtvrtletně napřed (1418).

b) Při svátém manželství nemá manželka
pravidelně nárok na plat vdovský, může však žá-
dati zjištění jeho na těch podmínkách, jako zjištění vě-
na. Výminkou však i za živobytí mužova má man-
želka právo na plat vdovský, upadne-li totiž muž
v konkurs, náleží ženě plat vdovský ode dne zaháje-
ní konkursu, leč by se dokázalo, že jest sama na kon-
kursu vinna.

c) Po smrti mužově náleží vdově plat vdov-
ský ihned ode dne smrti, nevolí-li vdova k ději vý-
živu, jež jí se zákona dle § 1243. přísluší. Případu
smrti mužově rovná se nesouhlasné rozloučení,
je-li jím muž sám vinen - § 1266.

6. Smlouva dědická.

o této jednáno bude v právu dědickém.

7. Advizalita čili požívání na případ smrti.

a) Smlouva advizalita jest smlouva odka-
zní, kterouž jeden manžel druhému aneb oba so-
bě navzájem slibují pro případ přežití usufruc-
tus pozůstalosti aneb části její - § 445. Treba jest o-

všem moldáckého spisu. Od obyčejného odkazu usupuk-
tu liší se neodvolatelností.

b) Smlouva advitalisní jest negotium mor-
tis causa, proto manžel, jenž usupukus pro případ
své smrti byl slíbil, může přece aktem mexi živými vol-
ně nahládati svým jměním. Právo poživací přiná-
leží druhému manželu jen na tom, co zbude; avšak
na tom nemůže býti zkrácen aktem mortis causa,
kdy zejména ne odkazy.

c) Z pravidla, že smlouva advitalisní má
působnost kprve po smrti zřizovatelově, jest výjim-
ka tato: Bylo-li právo ze smlouvy advitalisní vlo-
ženo do knih, nemůže vlastník zkrátiti je ani akty
inter vivos, nemůže tedy nahládati pak volně se
substancí nemovitosti a má postavení jako fidu-
ciář § 1256.

d) Děti nemřelého manžela mají právo žáda-
ti, aby poživání jim přenecháno bylo v těchto pří-
padech: ^{první řádem říšním, neb v jiném} ^{zákoně}

a) provedá-li se pozůstalý manžel znova,

b) chce-li poživání co do výkonu jinému

postoupiti - § 1257.

e) Miv různých skutečností na smlouvy sva-
tební.

1. Prohlášení manželství na neplatné.

Felikoš veškeré smlouvy svatební předpokládají
platné manželství, jsou samy neplatny ex tunc,
bylo-li manželství prohlášeno na neplatné.

Vše vrátiti se má ve star dřívější - § 1265. Byl-li
jeden z manželů vinen neplatnosti, má druhému
nevinnému nahraditi škodu dle zásad všeobecných.

2. Rozvod.

A. Při dobrovolném rozvodu rozhoduje o svazích
smluv svatebních smlouva - § 1263. Nebylo-li nic smlu-
veno, smlouvy svatební svazí.

B. Při nedobrovolném rozvodu sluší rozemňavati:

a) není-li vinen žádný neb jsou-li vinni oba
manželé, může každý z nich žádati, aby veškeré
smlouvy svatební byly zrušeny;

b) je-li vinen jen jeden, může žádati druhý
nevinný manžel za zrušení smluv svatebních
§ 1264. aneb, jak praví § 1264. dle okolností přiměřenou
náhradu - výživu. Tento nárok na výživu nemá
avšak se smlouvami svatebními co činiti a příslu-
ší nevinné manželce bez ohledu na to, zda rozko-
šla se pro svazích neb pro zrušení smluv sva-
tebních. Slovo „aneb“ v § 1264. nelze tedy považovati
za přísně disjunktivní.

3. Rozloučení soudní.

A. Souhlasné rozloučení. Tu rozhoduje úmluva.

Nebylo-li nic umluveno, jsou smlouvy svatební kruseny.

B. Nesouhlasné rozloučení.

a) Je-li jen jeden z manželů vinen

a) nevinný manžel žádá míře vše, co mu bylo pro případ přerušeni, zejména dědická smlouva kůstává v platnosti ve prospěch nevinného manžela;

b) jmění do společenské statku pojaté rozděli se jak v případě smrti;

g) ostatní ustanovení smluv svatebních dlužno považovati a constratio ka krusena § 1266.

b) Jsou-li oba manželé vinni, dlužno smlouvy svatební považovati ka kruseny (anal. § 1266. vě. 1. sv. ad A., argum. a contr. § 1266. vě. 2. sv. ad B, a).

4. Konkurs muživ.

a) žena může žádati křistěni věna a obvěni;

b) žena může žádati užívání platu vdovského a nebyl-li ustanoven, užívání věna. Práva ad b) nemá, je-li konkursem sama vinna - § 1260.

c) jmění pojaté do společenské statku, rozděli se jako v případě smrti, § 1262.

B. Upadne-li žena v konkurs, rozděli se rovněž jmění do společenské pojaté jako v případě smrti § 1262., na ostatní smlouvy svatební nemá však konkurs ženin žádného vlivu § 1261.

Poměr mezi rodiči a dětmi. (124-186)

I. Děti manželské.

A. Vznik poměru mezi rodiči a dětmi manželskými. Manželské jsou děti:

- a) jež naromeny byly po sňatku, a
- b) křpomeny byly manželem.

Pro posouzení, zda dítě po sňatku křpomeno bylo manželem, platí ve všech řízných obdobích řízná pravidla:

1. Narodilo-li se dítě v době od sňatku do uplynutí šesti měsíců l. j. dle § 902. 180 dnů po sňatku, platí sice ka manželem křpomené a tedy ka manželské, ale muž domněnku tu může vyvrátiti pouhým odporem čili protestem soudním l. j. prohlášením k soudu, v němž otcovství popírá - § 156. Žalobky k tomu není potřeby:

a) Protest žen musí býti podán nejdele do

preklusivní lhůty tři měsíců od doby, kdy muž o narození dítěte se dověděl.

b) Právo to nepřísluší muži, jenž před sňatkem o těhotenství ženy věděl.

c) Právo to, odporovati totiž pouhým prohlášením, přísluší jen muži osobně, dědicové jeho by mohli žalovati a dokazovati nemožnost kplení mužem dle §§ 158. a 159.

d) Byl-li protest oprávněným manželem v čas podán, může vyvrácen býti jeho účinek jen sporem na uznání otcovství, jež by vedlo dítě, resp. poručník jeho proti odpírajícímu manželu. Ve sporu tom proveden by býti musil buď

a) důkaz, že jest to případ mimořádný, tedy porod předčasný,

b) důkaz, že muž obcoval se ženou v kritické době - §163.

2. Narodilo-li se dítě v době od uplynutí 180 dní po sňatku až do uplynutí 10 měsíců čili dle § 902. 300 dní po rozloučení aneb soudním rozvedení sňatku, platí za kplené manželem a tedy za manželské §138. a domněnku tu může vyvrátiti muž jen žalobou, a tedy sporem §158. V tomto sporu muž musil by věsti důkaz, že jest nemožno, aby dítě bylo jím kpleno.

a) žaloba ta musí býti podána nejdříve do preklusivní lhůty tři měsíců od doby, když muž o narození dítěte se dověděl;

b) právo odporovati žalobou manželské dítěti kpleného v řečeném období přísluší muži a jeho dědicům, jimž by se stala újma, nikoli ženě, ani dítěti. Pro dědice mužovy běží lhůta tříměsíční ode dne úmrtí mužova - §159.;

c) nestačí důkaz cizoložství ženina ani nestačí tvrzení ženino, že dítě není manželské - §158. č. II. c. 1. uv. k. k. c. ř. s., nýbrž proveden musí býti důkaz nemožnosti kplení mužem, na př. těžkou nemocí mužovou, dalekou cestou jeho a pod.

3. Narodilo-li se dítě po uplynutí desíti měsíců čili 300 dní po rozloučení manželství anebo po soudním rozvedení, považuje se za nemanželské. Přípustna jest však žaloba na uznání manželského otcovství. Ve sporu tom by bylo třeba dokázati buď

a) že jest to případ mimořádný, tedy porod opožděný aneb

b) že rozvedení manželé obnovili spolužiti, třeba by to soudem nebyli oznámili - dv. dekr. k 16. VII. 1835.

c) aneb že rozvedený manžel obcoval se svou ženou v kritické době - §163.

d) Provádě-li se žena po rozloučení manželské
 znovu a narodí-li se dítě před uplynutím 10 měsíců
 po rozloučení starého manželské a po uplynutí 6
 měsíců po novém sňatku platí domněnka - § 138. pro o-
 tce. V takovém případě ustanoví se dítěti opatro-
 vník k zastoupení jeho práv - § 121. in fine. Bude pak
 věcí tohoto opatrovníka, aby pravý stav věci zjistil
 a po případě žalobou práv dítěte se domáhal.

B. Účinky poměru mezi rodiči a dětmi man-
 želskými.

I. Práva dětí.

1) Děti obdrží jméno otce a kv. výhody je-
 ho stavu tj. šlechtický titul a pod. - § 146. Podílejí s ním
 státní, obecní a soudní příslušnost, domovní právo

2) Děti mají právo na výchovu.

Výchovou rozumí zákon péči o vývoj sil těle-
 sných i duševních a zejména vysýtká zákon vyučová-
 ní v náboženství a v učitelských vědomostech - § 139.

a) Péče o výchovu přísluší oběma rodičům.
 Matka zejména má opatřiti péči o tělo a zdraví dí-
 těte - § 141. in fine. Zemřel-li otec, jest matka vůbec povin-
 na pečovat o výchovu dítěte - § 143. Zemřel-li i ona a-
 neb je-li nemajetna, přechází povinnost ta na rodi-
 če otce a pak na rodiče matčiny.

§ 142

b) Jsou-li manželé rozvedeni neb rozloučeni a
 nestala-li se smlouva, kdo z nich má o výchovu dětí
 pečovat, má soud bez dopuštění rozepře o tom, tedy
 v řízení nesporném o to pečovat, aby hoši do do-
 časněho 4letého roku, dívky do dokončeného 7 roku vstá-
 li u matky, není-li důležitá příčina k jinému opa-
 tření. Úst. vydání rest. etc.

§ 140

c) Co se týče náboženství, ve kterém děti mají
 býti vychovány, obsahuje zákon z 25. května 1868. č. 49.
 vládní předpis.

a) Jsou-li rodiče stejného náboženství, mají
 i děti toto náboženství.

b) Je-li manželství smíšené, mají synové
 náboženství otce, dcery náboženství matčino. Ro-
 diče však mohou se jinak smluviti. např. katol. a evang. Reversy vydané
 duchovním o tom, v jakém náboženství děti budou
 vychovány, jsou bez účinku.

γ) Přestoupí-li jeden z rodičů k jinému vy-
 znání, následují ho děti stejného pohlaví, avšak jen
 pokud nedosáhly sedmého roku. Mezi 7. a 14. rokem
 jest jména náboženství dítěte nepřipustnou. Po do-
 konaném 14. roku může samo přestoupiti, k jakému
 vyznání samo chce.

δ) Z bezkonfesijsní rodiče jsou dle § 139. povin-

ni děti své v nějakém výkonu vychovávali. V jakém, o tom rozhodují rodiče sami.

3. Děti mají právo na slušnou výživu, a sice do té doby, dokud se samy nemohou uživit - § 139, 141.

a) Povinnost ta jest subsidiární. Penastává, má-li dítě samo dostatečné jmění.

b) Povinnost postihuje nejdříve otce, nemůže-li tento, matku, pak rodiče otcovy a rodiče matčiny.

c) Povinnost není obmezena stářím dítěte, nýbrž levá nehledíc ke stáří, dokud dítě samo se nemůže slušně uživit, na př. u dítěte blíže třeba do živosti.

d) Zanedbání povinnosti vyživování i vychování může kdokoliv soudu oznámiti a soud k moci úřední má o nápravu pečovat - § 178.

e) Děti má, i když bylo vydědino, přece ještě nárok na nutnou výživu a poskytnutí rodičů.

4. Děti mají právo na zastupování. Zastupování rozumí se ve smyslu § 220. náklad, kterým dítěti má býti poskytnuta možnost, aby nadále kvale se mohlo vyživovati, tedy na př. k započetí obchodu, nastoupení do úřadu a pod. Povinnost ta jest rovněž subsidiární a postihuje ascendenty v jmenovaném již pořadí.

177

II. Práva rodičů.

1) Rodiče jsou oprávněni společně řídit jednání dětí a děti jsou jim povinny úctou a poslušností - § 144. Předhodnou-li se rodiče, má rozhodující slovo otec - § 91.

Rodiče mají právo neposlušné děti kárat i na těle, avšak způsobem, jímž neublíží se zdraví - § 145. obč. z., § 525. al. 1. krestn. k.

2) Rodiče jsou oprávněni žádati slušnou výživu na dětech jen tehdy, upadnou-li v nouzi - § 154, avšak nemají práva požadovati náhradu za náklad, jež učinili na výchování dítěte - § 154.

3) Rodiče jsou oprávněni žádati, aby děti, jež utekly neb uneseny byly, vrátily se k nim a mohou toto právo proti komukoliv vykonávati, po případě pomocí police - § 145.

4) Otci přísluší k. z. otcovská moc.

I. Obsah moci otcovské.

Moc otcovská vztahuje se na osobu dítěte i na jeho jmění.

1. Co se dotýče osoby dítěte, přísluší otci:
a) volba povolání a tedy i volba výchování, jež k tomu povolání jest třeba. Po dokonání 14. roku jest však dítě oprávněno voliti si samo povolání. Nesvolí-li otec, může dítě v řízení nespor-

177

178

ném žádosti rozhodnutí soudní - §148.

b) K platnosti manželství dítěte, jež jest podmo-
ci otcovskou, jest třeba svolení otcova.

c) K adopci jest třeba přivolení otcova - §181.

2. Co se týče jmění dítěte, přísluší otcí:

a) správa jmění dítěte:

a) postavení otcovo jest takové, jako posta-
vení opatrovníka, musí tedy klásti účet soudu. Z
úžitků jmění uhraďují se náhrady na výchování
a výživu. Zůstane-li přebytek, má se uložit; je-li
však přebytek nepatrný, může otcí ponechán býti
k volnému použití a může býti otec sprostěn kla-
dení účtů, což u obvyčejného kuratora není - §150.

b) otcí nepřislouží tedy ke zákona usufruc-
tus jmění dítěte a přísluší-li mu usufructus na
základě ustanovení toho, od koho dítě jmění
má, vázne na tomto usufructu zákonné právo
základní pro nárok dítěte na slušné výchování
a výživu a toto zákonné právo základní před-
chází věstejím otcovým, kteří na usufructus
jeho vedou exekuci - §150. obč. k. 336. ex. ř.

p) ke správě otcovy vyřádko jest

1) to, čeho dítě, jež není u rodičů v kas-

patření, vlastní pílí nabylo - §§151, 246.

2) to, co dítěti dospělému k užívání bylo dáno

§151, 246.

3) přebytek příjmů, když soud jež nezletilému,
jež dosáhl již 20. roku, přenechal k volné dispozici §247, 152.

U případech 1, 2, 3. přísluší správa dítěti sa-
mému. Dále nespravuje otec jmění dítěte (§151):

4) když jest nezpůsobilý a

5) když byl ze správy vyloučen tím, od koho
dítě jmění má.

U případech 4, 5. ustanoví soud jiného správce.

b) Zastupování dítěte a spolupůsobení při
všech právních jednáních, ke kterýmž dítě pro nedosta-
tek způsobilosti k právním činům jest nezpůsobilé
§152, 865. Otec má též zde takové postavení jako opa-
trovník neb pomocník. K neobvyčejným důležitějším
jednáním jest tedy třeba ještě svolení soudního §233.

II Zaniknutí moci otcovské.

1. Posazením zletilosti dítětem. Z důležitější pří-
činy může však moc otcovská býti soudem pro-
dloužena - §172. Důležitější takové příčiny jmenovány
jsou v §173. demonstrativně.

2. Propuštěním dítěte z moci otcovské, jež stá-
ti se může výpovědí neb mlčky.

a) výpovědí prohlášením otcí u soudu. K

přisobnosti jest třeba svolení soudu - §174. Posažení dva-
cátého roku není nezbytnou podmínkou - dv. d. k 15. VII.

1835. č. 38.;

b) mlčky státi se může propuštění z moci ot-
covské tím, že otec dovolí synovi vedení vlastní do-
mácnosti (kzv. emancipatio saxonica). Svolení sou-
du kde není třeba, ka to však jest třeba, aby syn již
byl dosáhl 20. roku - §174. Emancipatio saxonica pla-
tí pouze v příčině synů.

Provdaná nelesilá dcera sice, co se týče osoby,
přijde do moci mužovy, co se týče jmění, kůstává
však pod mocí otcovskou, dokud nenabyla kleslosti
aneb výslovně otcem propuštěna nebyla - §175.

3. ^{na výdy} Odněsím, a sice výrokem soudním v řízení
nesporném, když otec vychování a vyživování dí-
tě úplně kaneobává - §177. Každý je oprávněn ka-
medbání to, jakož i znenísi moci otcovské soudu
oznámiti - §178.

4. Moc otcovská pomíjí dočasně v případech
jmenovaných v § 176. k. j.

- a) když otec rozbyl rozumu,
- b) když prohlášen byl za manokratníka,
- c) když pro zločin odsouzen byl více než na
rok,
- d) když více než rok jest nevěstný.

Přestal-li důvod, nabývá otec zase moci otcov-
ské, v mexičasí ustanoví soud poručníka.

ské, v mexičasí ustanoví soud poručníka.

I. Děti nemanželské.

A. Vznik poměru mezi rodiči a dětmi nemanžel-
skými. - Pomeř vzniká korením nemanželského dítě-
te. Nemanželské jest dítě, jež koreně bylo k osobě nepro-
vdané, aneb sice k osobě provdané, ale ka takových o-
kolnosti, ka kterých přes to nepovaňuje se ka manžel-
ské. O tom svrchu sub I. A.

b) Ka otce nemanželského dítěte platí ten, jenž
oboval s matkou v době mezi 300 dny a 180 dny dnem
před narozením dítěte, oba jmenované dny v to čí-
laje. Doba ka jmenuje se dobou kritickou - §163.

a) Dítě resp. poručník jeho ^{mohou} katorati na u-
knání nemanželského otcovství. Ve sporu tom pro-
vésti musí dikax o souložení v kritické době. Zvlá-
štní výsčeni mimosoudního doknání v § 163. mě-
lo význam jen pro starý soudní řád, jenž přivo-
díl moc mimo soudního doknání vákal na ji-
stě podmínky, kterých kde právě třeba nebylo, ny-
ní posuzuje soud vůbec, nejen v tomto případě vol-
ně, kdali mimosoudní doknání tu jest a jaký má
přesvědčující účinek - §266. odst. 3.

b) Souložení v kritické době nakládá jen
art. 11.

domněnku otcovství, která prokládáním vyvrácena
býti může - § 270. c. ř. s. Prokládáním musí býti proká-
náno, že jest nemožno, aby dítě bylo splozeno žalova-
ným, ačkoliv tento v kritické době s matkou obcoval.

a) Přípustný jest tedy na př. prokládák, že
užito bylo preventivních prostředků, neb že matka
byla již v čas souložení těžotnou, anebo že dítě vzhle-
dem ke své kralosti resp. nekralosti a k době obcová-
ní nemůže býti splozeno obžalovaným. Praxe neo-
divodněným způsobem prokládák ne kralosti ne-
připouštěvala.

b) Nedostatečný jest však důkaz, že ještě ji-
ní souložili s matkou v kritické době (exceptio plu-
rium concubentium), neboť jim se neprokazuje ne-
možnost splození. Víte, resp. poučeni má v tomto
případě fakticky volbu, koho žalovati chce.

c) Žaloba na uznání nemanželského otcov-
ství není přípustna:

a) byl-li již někdo jiný konsudkem uznán
za nemanželského otce,

b) byl-li již někdo jiný jako nemanželský
otec napsán do matiky. Zápis takový státi se m-
že jen se svolením otce matkou udáného a svolení
otce musí býti dosvědčeno duchovním správcem a
knězem, kteří zároveň musí potvrditi, že otec jest

jim osobně znám - § 164. Těni-li otec duchovním znám,
musí dva svědkové potvrditi jeho identitu.

p) Tě-li o zjištění nemanželského otcovství
po smrti otce na příčinou zjištění legitimace per
subsequens matrimonium, děje se obojí jako zjištění
v řízení nesporném VII. j. n.

2. Matkou nemanželskou jest ta, jež nemanželské
dítě porodila.

a) Tě na uznání nemanželského mateřství
můžna žalovati.

b) Za příčinou zápisu do matiky nepřáda se
po pravém jméni matčiny, nýbrž zápisuje se jen s
doložkou „dle udání“. Těnom, svolí-li matka k tomu,
aby jméno její bylo zjištěno a napsáno, učiní se tak
bez doložky.

B. Dětský poměr mezi rodiči a dětmi ne-
manželskými.

I. Práva dětí.

1. Děti nemanželské obdrží rodinné jméno své
matky, nikoliv však šlechtický její titul. Podílejí s
matkou státní, občanská a soudní příslušnost. Podot-
knouti sluší, že, je-li neb byla-li matka provdána,
obdrží vždy původní jméno matčino, její rodové
jméno (§ 165).

2. Také děti nemanželské mají právo na vycho-

vání, výživu a kaopatření. Želikož však děti nemanželské nesdílí stav rodičů, dlužno posuzovati přiměřenost jejich nároků jen dle jmění, nikoliv i dle stavu rodičů.

a) O výchování především má pečovat matka. Pokud matka své nemanželské dítě chce a může vychováti, nemá jí otcem býti ohráno. Otec však přes to musí náklady výchování nésti - § 168. Že-li však dobro dítěte u matky v nebezpečí, jest otec povinen o jiné výchování se postarati - § 169.

b) K vyživování jest především zavázán otec. Nemůže-li tak činiti, jest zavázána matka - § 167. Povinnost k vyživování kvá u dětí nemanželských do té doby, dokud se dítě samo nemůže uživiti, stáří i kde nerozhoduje.

c) K kaopatření jest rovněž především zavázán otec a nemůže-li on, matka.

d) Další ascendentů nejsou povinni k výchování, vyživování a kaopatření dětí nemanželských. Povinnost ta po smrti rodičů přechází na jejich dědice. V tom jest důležitý rozdíl mezi dětmi manželskými a nemanželskými.

e) Pohodnou-li se rodiče nemanželského dítěte o výchování, výživě a kaopatření jeho, nemůže takové dohodnutí býti právním dítěte na újmu - § 170.

I. Práva rodičů.

1) Nemanželské rodičové mají právo řídití vychování dětí - § 166. sv. svrchu I. 2.

2) Alimentsčního nároku rodiče, byť i upadli v nouzi, nemají naprosto nemanželským dětem. Ke jiného mínění má nárok takový pouze matka (anal. §§ 166, 75b).

3) Rodiče jsou oprávněni žádati, aby děti, jež utekly neb uneseny byly, jim vydány byly.

4) Otcí nepřisluší otcovská moc, nýbrž křídí se pro nemanželské dítě poručník, jenž má práva a povinnosti jiného poručníka. Žemu přisluší volba povolání, spolupůsobení při sňatku, adopci, pak správa jmění a zastupování dítěte. Poručníkem může ostatně býti i nemanželský otec. (dle st. d. v. 2. 11. 2011 (798 66 479) m. 5. 66)

III. Děti legitimované.

Na základě jistých skutečností mohou děti nemanželské nabýti postavení dětí manželských. Působení oněch skutečností v tomto směru nazývá se legitimací. Obč. zák. rozekládá tři druhy legitimace, každý z nich má v podrobnostech odchylné účinky.

A. Platnosti legitimace.

1. Legitimace ex lege § 160.

Einseitige Hebung der Legitimation durch die Eltern

Zákon rozekmává dva případy:

a) prominula-li překážka manželství později.

Sporno jest, jsou-li tím míněny

α) pouze případy, kdy manželství promi-
nutím překážky bylo konvalidováno aneb

β) míněny-li jsou tím pouze případy, kdy
překážka sama sebou prominula, aniž by tím konva-
lidace manželství nastala anebo konečně

γ) míněny-li jsou oboji případy.

Vzhledem k účinkům této legitimace, dle kte-
ré děti jako legitimované úplně na manželské ma-
jí býti považovány, dlužno obmezovati legitima-
ci tuto na případy jmenované sub α), tedy na pří-
pady konvalidace manželství. Jelikož konvalida-
ce působí ex-tunc, považuje se manželství na pů-
vodně platné a děti tedy na původně manželské.
Výsle, již činí zastanci náhledu uvedeného sub β),
že by totéž platilo, kdyby ustanovení §160. vůbec ne-
bylo, a že tedy ustanovení to, nemá-li býti kbyte-
čno, dlužno vztahovati na jiné případy než na
případy konvalidace, možno čeliti poukáním
na nesrovnalost, která vznikne tím, že přisuzují
se dětem, které zrozeny byly v manželství nepla-
tném, o jehožto neplatnosti třeba oba manželé do-
brě věděli, větší práva než dětem, které zrozeny by-

ly v manželství putativním.

β) Nevěděl-li alespoň jeden z rodičů bene své vi-
ny o překážce manželství.

Manželství takové jmenuje se putativní. Ne-
naviněně nevědomosti jest třeba alespoň v čas zplomení
dítěte. Pozdější vědomost rodičů o překážce dítěti již
na újmu není. Faktum neviněně nevědomosti
učí se v řízení nesporném čl. XVII. uv. n. k j. n.

ad α) i β) Obmezení, že legitimace ex lege neplatí-
la při manželství, jímž vadila překážka dvojího
sňatku, svěcení, slibů řeholních a křesťanskosti nábožen-
ství, bylo zrušeno cis. nař. z 3. června 1858. č. 92. Záko-
nem ze dne 25. května 1868. č. 47. nebyla ona výjimka
restitována, neboť obnovena byla tímto zákonem
pouze platnost druhé kapitoly obč. zák.

2. Legitimatio per subsequens matrimonium
-§161.- Tato legitimace nastává sňatkem rodičů po-
marození dítěte. Víle rodičů k legitimaci směřují-
cí aneb svolení dítěte není třeba. Nevadí také, že
dítě zplomeno bylo v cizoložství. Více o otcovství
nemanželského otce provede se na jeho živobytí buď
sporem dle §163. aneb udáním jeho dle §164. po smu-
li jeho, avšak v řízení nesporném čl. XII. uv. n. k j. n.

3. Legitimatio per rescriptum principis -§162.

Tato legitimace vyhledává:

a) Žádosti rodičů - § 162. aneb otce samotného § 753. Žádost se podává se u soudu 1. instance, jenž vechním soudem předloží ji k ministerstvu práv a koto císaři,

β) svolení dítěte. Není-li svéprávné, jest třeba svolení soudního a slyšení poručníkova,

γ) rozhodnutí císařova. Tím rozhodnutím legitimace nastala, na době dodání jí nekoleží.

B. Účinky různých způsobů legitimace.

1. Legitimatio ex lege.

a) Děti z manželství konvalidovaného mají úplně stejné postavení jako děti z manželství původně již platného; jsou manželské, protože konvalidace působí ex tunc.

b) Děti z manželství putativního mají stejné postavení s dětmi manželskými, jenom vyloučení jsou ze jmění, jež vyhrazeno jest rodinnými ustanoveními dětem manželským, tedy z rodinných fideikommissů, z rodinných nadací.

2. Legitimatio per subsequens matrimonium.

a) Děti takto legitimované platí sice za manželské, avšak teprve od doby sňatku rodičů, takže nemohou dětem manželským před jich legitimací ^{imprimis} odepíratí právo prvorozenství, ani ovšem nabýtych již práv.

Stejnou však nepřisobí k fideikommissům neb rodinným nadacím, jako děti jmenované sub 1. b., takže, není-li tu dřívějších manželských dětí, nastupují ony.

β) S dítětem legitimovaným per subsequens matrimonium legitimují se i potomci jeho, kteří vstupují do rodiny legitimujícího. Sporné jest jen, zda děje se tak i tehdy, když nemanželské dítě samo nemělo již před sňatkem. Zajisté že se tehdy vstupují potomci dítěte do rodiny, neboť dv. dekr. z 22. II. 1791, jenž ustanovoval opak, byl právě obč. z. zrušen.

3. Legitimatio per rescriptum principis.

Účinky této legitimace řídí se dle obsahu reskriptu.

a) Legitimace se může vztahovati buď

a) pouze jen na to, aby děti obdržely jméno otcovo a výhody jeho stavu aneb

β) též na to, aby účastny byly práv na volném jmění otcově, tedy aby měly dědické právo po otci. Má-li legitimace s účinkem sub β) výše- ným býti udělena, musí výslovně na to řáda- no býti - § 753.

Co se týče ostatních členů rodiny, nemá legitimace takto řádného účinku, též na fideikom- mis nemají děti takto legitimované nároků.

IV. Děti adoptované.

Adopci rozumíme smluvené přijetí za dítě.

A. Náležitosti adopce.

1. Smlouva mezi adoptantem a adoptovaným. Smlouva se vyhledává:

a) na straně adoptantů. Adoptovat mohou muži i ženy, provdaní i svobodní. Adoptovat mohou též oba manželé. Jest však třeba:

- a) aby adoptant byl svéprávný,
- b) aby mu bylo přes 50 let,
- c) aby byl aspoň o 18 let starší než ado-

ptovaný,

d) aby nebyl vázán slavnými sliby bezženství. Sporno jest, zdali vyloučení jsou za adopce jen řeholníci aneb i světsí kněží,

e) aby nebyl nemanželským otcem, resp. matkou toho, jenž má býti adoptován. Nemanželské dítě možno legitimovat, nikoliv adoptovat,

f) aby sám neměl manželských dětí - §179.

b) Na straně adoptovaného.

a) adoptovaný nemusí býti svéprávný.

Je-li pod mocí otcovskou, jest třeba svolení otcova, není-li pod mocí otcovskou, jest třeba svo-

lení matky, byť i nemanželské, neuvážníka a soudu.

81. b) Také svéprávný potřebuje svolení manželského otce, je-li tenso ještě na živu. Konsens otciv, není-li k odepření jeho příčiny, může býti suplován soudem - §181.

c) Forma smlouvy jest buď písemná aneb ústní před soudem, v kterémž případě se o ni sepíše protokol - §258. pat.

2. Potvrzení soudní. Smlouva adopce musí býti v každém případě potvrzena soudem. Potvrzení ko nemá ráz schválení v tom smyslu, že by soudu bylo ponecháno na vůli je dáti nebo odepřít, nýbrž soud musí smlouvu potvrditi, je-li ku zákonných náležitostí.

82. K platnosti adopce jest však tohoto potvrzení třeba. Zemřel-li adoptant aneb ten, jenž adoptovat se má dříve než potvrzení soudní se stalo, nepřišla adopce k místu.

B. Účinky adopce.

1. Adoptovaný obdrží jméno adoptantovo, nikoliv však též jeho šlechticví. Má-li šlechticví přejíti, musí býti dosaženo svolení císařova - §182.

Adoptuje-li osoba ženská, obdrží adoptovaný její jméno rodové. Adoptovaný podrží

však též své vlastní jméno rodové, ku kterémuž se jméno adoptivní jen přidá.

Tento účinek jest podstatný a nemůže býti vyloučen.

2. Mezi adoptantem a adoptovaným a potomky tohoto jsou, není-li zákonem neb smlouvou něco jiného stanoveno, takové právní poměry jako mezi manželskými rodiči a dětmi. Hlavní odchylky zákonem stanovené jsou:

a) že adoptované děti neobdrží šlechtictví tak jako manželské,

b) že adoptantovi nepřísluší dědické právo ze zákona po adoptovaném,

γ) že adoptovanému přísluší dědické právo jen co do volné pokřestalosti po adoptantu, nikoliv i co do fideikommissu - § 755.

K členům rodiny adoptantovy nevstupuje adoptovaný do žádného poměru rodinného.

Adoptovaný podrží i práva ve své vlastní rodině. Není-li však nic jiného stanoveno, přínáleží moc otcovská adoptantovi a nikoliv přirozenému otci - § 183.

C. Zrušení poměru adoptivního - § 185.

1. Smysl adoptantovou musí se sice osobní poměr mezi adoptantem a adoptovaným, kvá však nárok dědický tohoto ze zákona.

2. Smysl adoptovaného musí se sice rovněž osobní poměr mezi adoptantem a adoptovaným, kvá však poměr k potomkům adoptovaného.

3. Poměr adoptivní může se zrušiti též smlouvou mezi adoptantem a adoptovaným. Je-li adoptovaný zletilý, stačí jeho svolení, je-li nezletilý, jest třeba svolení zákonného nástupce a soudu. Převzal-li adoptant moc otcovskou, musí býti zřízen zvláštní kollisní kurator, který pak svolení dá.

Po zrušení poměru adoptivního přijde nezletilý zase pod moc otcovskou svého přirozeného otce, aneb není-li tu otec, zřídí se mu pokřestník.

D. O schovaneectví - § 186.

Adopci není ještě pouhý poměr schovanecký tj. poměr mezi tím, jenž děti fakticky vyživuje a vychovává a mezi dítětem.

a) Je-li poměr ten založen smlouvou, zřídí se touto smlouvou. Taková smlouva, obmezí-li se jí práva dítěte, aneb ukládají-li se jí mu povinnosti, musí býti schválena soudem.

B) Jen-li tu smlouvy, nejsou sice ti, kteří dítě se ujali, povinni je vyživovati a vychovati, když již dále nechcejí, ovšem nemohou (§ 149. br. n.) je jednoduše opustiti neb bez pomoci kanechati.

Š druhé strany nejsou zase oprávněni kadr-řovati dítě vlastním jeho rodičím, které snad pondějí se o ně hlásí.

Příklad, který učinili na dítě, mohou žáda-li jen tehdy, když jest zjevno, že jej dali jen zálo-hou, jinak má zákon ka to, že činili kak animo donandi.

187-224
Pomčenskvi.

Pomčenskvim rozumime poměr mezi ne-189
zletilým, jenž není pod otcovskou moci a osobou,
jiz na místě otce přináleží péče o osobu a jmě-
ni nezletilého.

Pro pomčenskvi jest charakteristické:

a) týká se osoby, její pro nedostatek stáří jest nezpisobitou vští své káležitosti sama.

Je-li nezpisobitou z jiného důvodu, kři-
kuje se opakovník (na př. manokratnika, ší-

lenee).

B) Že jde o péči o osobu a jmění nezletilého v celém rozsahu. Jde-li o obstarání jen jedno-
klivé káležitosti, třeba i pro nezletilého, kři-
je se opakovník (na př. jde-li o smlouvu nezletilého s jeho otcem neb pomčenkem).

A. O osobě pomčencově.

Pomčenk kři-
je pouze pro osobu, která
a) je nezletilá a
b) není pod moci otcovskou.

Tyko dvě podmínky musí tu býti a jest pak lhospjno, zda-li nezletilý jest dítě manželské, nemanželské, legitimované aneb adoptované, a zda-li pod moci otcovskou není proto, že otec zemiel aneb že porbyl moci otcovské.

B. O osobě pomčenkově.

Zpisobitý jest každý, u něhož není důvod vyloučení. Kdo pak jest zpisobitý, jest povinen pomčenskvi převziti, nemá-li kákovně kama něho důvodu exkusačního.

I. Přívody vyloučení.

1. Absolutně k. j. z každého pomčenskvi vyloučení jsou 191

a) osoby, jež nemohou vlastní své záležitosti spravovati (nezletilí, šílení, marnotratníci);

b) osoby, od nichž nelze očekávati slušné vychování nezletilého, zejména osoby, jež pro zločin byly odsouzeny a zároveň soudem prohlášený byly za nespôsobilé k poměření, zák. č. 15. II. 1867. č. 131. § 5. Odsouzení pro zločin samo o sobě nečiní více nespôsobilým, jak bylo dle § 191, nýbrž soud volně posoudí, zdali s odsouzením spojena býti má nespôsobilost.

Pravidelně nemají býti poměření - § 192.

- c) osoby ženské
- d) křesťané
- e) cizinci

Výjimkou mohou býti tyto osoby pod c) d) e) jmenované poměření, jsou-li povolány k poměření ke zákonu jako příbuzní.

2. Relativně tj. k určitému poměření jsou vyloučení - § 193.

- a) si, kdož otcem výslovně byli k poměření vyloučení,
- b) si, kteří s nezletilým neb s jeho rodiči žijí v nepřátelství,

c) si, kteří mají spor s nezletilým aneb s ním jest pravděpodobno, že do sporu s ním se vstane, pravidelně nemají býti poměření,

d) si, kteří v semi, v níž má nezletilý svůj příslušný soud, nebydlí aneb déle než tři roky k ní se vzdalují - § 194.

II. Příklady exkusační.

Omluviti se mohou k poměření na ně vyznamenaného - § 195.

- a) duchovní svěští,
- b) aktivní osoby vojenské a aktivní veřejní úředníci,
- c) osoby staré 60 let a více,
- d) si, kteří mají péči o 5 dětí neb vnuků,
- e) si, kteří již mají buď jedno obtížné poměření aneb tři menší.

C. O řízení poměření.

a) Jakmile soud nabude vědomosti o případě, v němž třeba řízení poměření, má ihned poměření ustanoviti. Pro cizince řízení se poměření na dobu, dokud není příslušný jeho úřad cizí opatření - § 183. pat. Příbuzní nezletilého a jiné osoby, kteří v bližším poměru s ním jsou, arch 10.

jakož i úřadové, političtí a církevní a starostové obecní mají povinnost soudu takový případ oznámiti.

b) Poručníka určuje vždycky soud, avšak nemá v příčině volby osoby úplné volnosti. Fiskální osoby mají totiž přednost a nárok na to, aby byly před jinými vybrány na poručníky.

1. Nejdříve defernuje se poručenství tomu, jenž otcem, který vykonával moc otcovskou, posledním poručením byl ustanoven (testata testamentaria). Tení třeba, aby ustanovení bylo obsaženo v testamentu a ani není třeba, aby mělo náležitosti posledního poručení, jen když vůle jest určitá a zjevná.

Učtila-li jiná osoba než otec někoho poručníkem, přísluší tomuto jen úřad opatrovníka toho jmění, jež jiná osoba dítěti zanechala.

2. Učtil-li otec poručníka aneb učil-li nespůsobilého, defernuje se poručenství nejbližším příbuzným (testata legitima) a sice nejdříve dědovi ze strany otcovy, pak matce, pak babě ze strany otcovy, pak nejbližšímu příbuznému a sice mužskému dle blízkosti a je-li několik stejně

blízkých dle stáří - § 198.

3. Tení-li se někoho povoláního otcem neb zákonem, ustanovuje soud volně poručníka dle schopnosti, stavu, jmění a bydliště (testata dativa).

c) Povolání poručník není ještě skutečným poručníkem, k tomu třeba jest vždy soudního aktu křivovacího i v případech jmenovaných sub b) 1. a 2.

Soud poukáže designovanou osobu, aby poručenství převzala. Je-li nespůsobilá neb chce-li se omluviti, má, to do 14. dnů soudu oznámiti, jinak ručí na škodu. Jmenovaný poručník musí před soudem slíbiti rukou dáním, že poručence bude řádně vychovávat, zastupovat, jmění jeho spravovat a vůbec že dle zákona se zachová - § 205.

Slibu toho jsou sprostěni: děd, matka, bába, má však obsah slibu býti pojasňován do jejich dekretů poručenských; každý poručník obdrží totiž dekret poručenský, který má ráz plné moci a jest legitimací poručnickovou.

d) Může býti kříváno i více poručníků, avšak soud má vždy učiniti opatření, aby hlavní vedení náležitosti a péče o osobu poručencevu příslušelo jen jednomu z nich. Je-li poručnicí matka

199

201

201

205

206

211

196

197

198

198

než zába, musí býti ustanoven vždy spoluporu-
čník. Při volbě jeho hledí se na vůli otce, pak na
návrh poručenice, konečně na přibuzné nezletilého
-§ 211.

Pro děti, jež nalézají se v naléhavých, nezřízuje
se poručník, leč by nabyly jmění přesahujícího
525rb. Ředitelstvo ústavu zastupuje místo poruční-
kova - dv. dek. ze 17. srpna 1882. č. 1888.

I. Práva a povinnosti z poručnictva.

I. Povinnosti úřadu vrchnoporučenského.

Jakožto úřad vrchnoporučenský funguje soud,
a sice pravidelně soud okresní. Ten je-li nezletilý
vlastníkem deskového statku, jest úřadem vrchno-
poručenským soud sborový. Vždy však jest ko ten
soud, u něhož má nezletilý svoje obecné forum ve
věcech sporných.

1. Soud vrchnoporučenský má jmění poručěn-
covo vyšetřiti, a sice inventurou a odhadem. In-
ventura předsevítí se musí vždy, i kdyby otec ko
byl zakázán - § 233.

Movitosi mají se odhadnouti ihned, nemo-
vitosi pak pokud možná brzo, soudní odhad
nemovitosi může však vůbec odpadnouti, když

se cena dá učiti z jiných spolehlivých pramenů,
na př. z trhové ceny, z obnosu daně - § 224.

2. Cenné movitosi a důležitější listiny dají se do
soudního schování - § 229. hodnotí peníze 230

3. Soud dohlíží na vedení poručnictví, při dů-
ležitějších opatřeních jest třeba jeho schválení. ²¹⁶

4. Soud vede siroščí knihu, do níž se důleži-
tá data v příčině poručence a vedení poručnictví
napisují, aby riskám byl přehled - §§ 207, 208.

ad 1-4. Soudce, jenž povinností svých zanedbal,
jest práv ze vsi škody poručenci způsobené. Ža soud-
ce solidárně ručí stát dle zák. ze 12. VII. 1872. č. 112. Má-
li i poručník vinu, jest povinnost soudcova a stá-
tu jen subsidiární, v první řadě ručí poručník a
jeho dědicové.

II. Povinnosti poručnickovy.

A. Co se týče osoby poručencovy.

Poručník má pečovati o řádné vychování ne-
zletilého. Ve věcech důležitých a pochybných má opa-
řiti si svolení aneb poukaz soudu. Žije-li matka,
má stane nezletilý pravidelně u matky, byť by po-
ručníci nebyla aneb se byla znovu provdala; leč
ovšem by blaho poručencovo vyžadovalo jiného opa-

členění - § 218.

Náklad na vychování a výživu dětí soud se zřetelem na nařízení otce, dobré rodinné poměrníkovy, na stav poměrníkův a jiné okolnosti - § 219. Právědit se má náklad ten především k příjmům. Na kapitál možno sáhnouti s povolením soudu, nestal-li příjmy k nákladu, jehož jest třeba, aby nezletilý byl uveden do stavu kvale se vyživovati - § 220. Nemá-li poměrnice jmění, má poměrník přiměti příbuzné jeho, aby přispívali. Povinni jsou ovšem jen ascendenté v pořadí svrchu vyčteném. Mění-li tu nikoho, kdo by o dítě se staral, musí nésti náklad obec domovská.

B. Co se týče jmění.

I. Poměrníkovi náleží správa jmění poměrniceova. Jako každý jiný správce jest práv i poměrník ze škody, kterou vinou svou způsobí. Péče, již nastati má, jest péče pořádného a pilného hospodáře - § 228. Pohledávka poměrniceova k náhradě škody patří v případě konkursu poměrníkova do I. třídy věřitelů konkursních, má tedy přednost před obvyčejnými věřiteli. Kauci složití poměrník není povinen - § 237.

Nejdůležitější ustanovení volátní jsou tato:

1. Hoblovosti má býti úkito:

a) k zaplacení dluhů,

b) k uložení na úrok a sice

a) buď na nemovitosti s pupilární jistotou.

Jistota jest jen tehdy pupilární, když zápisčkou s připočtením závad dřívějších nevyčerpává se u domu polovice, u statků venkovských a pozemků pak dvě třetiny ceny. Zápisčka poskytnouti se má mimo to jen s d. av. doložkou pupilární, kterou do listiny sluší pojeti. Touto doložkou rozumí se vymezení, že, nebude-li splátka úroková neb kapitálová do 6 týdnů po splatnosti úplně zaplacená, může celý kapitál ihned sedy bez výpovědi býti žádan - § 195. par.

b) Zakoupením cenných papírů, poskytujících pupilární jistotu, jsou to zejména papíry státní, káskovní listy, priority železniční, nikoliv však akcie. Má-li nezletilý akcie neb jiné papíry nepupilární ve svém jmění anebo připadnou-li mu, má poměrník je ponechati jen tehdy, pokud by bezodkladné seizení jich bylo nezletilému na újmu, jakmile se však příležitost k přimivému seizení naskytlá, má je seiziti a peníze uložiti způsobem pupilárním.

γ) Vkladem do veřejné spořitelny, avšak

pouze do výše 525 zl. = 1050 Kč, a nikoliv do záložen.

b) Ukladem do sirotčí pokladny.

2. Movitosti, které jsou k potřebě nezletilého neb jsou rodinnými pomůckami, mají býti zachovány. Skvosty mají býti uloženy k soudu. Jiné věci se mají kcižiti, a sice spravidla ve veřejné dražbě s povolením soudu - § 231.

3. Nemovitosti mají býti ponechány. Kciženy býti mohou:

a) jenom v případě nutném, aneb když jest lo k zjevnému prospěchu nezletilého,

b) jen se svolením soudu, a sice vždy soudu sborového, i když jinak poručensktvo se vede u soudu okresního, čl. 109. j. n.,

g) spravidla jen ve veřejné dražbě - § 232. Z důležitých příčin může soud povoliti však i prodej k volné ruce.

4. Opohledávkách, o nichž není listiny, má si poručník opatřiti listinný příkaz. Odpirá-li dlužník vydati listinu, opatřii si poručník listinu, a sice komudkem žaloby učovací.

Pohledávky, jež nejsou pojištěny, má hleděti pojistiti, pokud možno, aneb je vypověděti a kařalova-

xi. Má-li však nezletilý kapitál u rodičů a není-li dle pravděpodobnosti vydán nebezpečí škůty, nemá poručník kapitál vypovídati, nebylo-li by splacení jeho rodičům možno bez kcižení nemovitého statku aneb upuštěním od živnosti.

5. Co se ostatních akcii správy týká, obsahuje obč. zák. v 1. věší § 233. všeobecné pravidlo, že poručník ke všem jednáním, kteráž nepatří k obyčejnému vedení hospodářství a kteráž mají větší důležitost, potřebuje svolení soudního. V dalším obsahu § 233. jsou jednání taková uvedena demonstrativně. Co se týče přihlášení se k dědictví bez dobrodini inventáře, není lo více poručníku možno, protože soud dle § 92. par. k povinnosti úřední v takovém případě inventář kcižuje a soud nebude moci tedy dáti svolení k bezvýminečnému přihlášení. Pravidlo § 233. věšy I. platí i o počestí korepře ve jménu poručencově.

Smlouvy nájemní a vůbec smlouvy, jež se uzavírají na delší dobu, nemají spravidla býti uzavírány na delší dobu než poručensktvo trvá, aby zletilý již jimi vázán nebyl - § 188. K uzavírání smluv nájemních na obvyklou výpověď a k propachlování posemků menších rozměru může býti poruční-

kovi dáno soudem povolení všeobecné, takže jedno-
stranné smlouvy nemusí pak předkládati ku schválení
§ 189.

I. Poručník jest povinen klásti se správy účty. Účet
klásti má roční, a sice vždy nejdéle do 2 měsíců po
skončení roku. Účet obsahuje: výkaz jmění, jak
bylo na začátku roku, pak směny v kmenovém jmě-
ní během roku nastalé, příjmy a vydání a konečně
stav jmění koncem roku.

Patí-li ku jmění poručencovu živnost obcho-
dní, má obsahovati též bilanci, jež zkoumá se mal-
cem. Má-li nelesilý nemovitosti v jiné věci, musí
kladem býti speciální účet o této nemovitosti a pře-
dložen reálnému soudu nemovitosti.

Po dvou měsících po skončení poručení, má
poručník předložiti účet konečný, pak vydá mu
soud l. xv. absolutorium. Poručník má též do při-
měření, soudem určené lhůty po skončení poru-
čnictví vykázati, že jmění bývalému poručenci
vydal - §§ 262, 263.

Poručník může býti sprostěn kladení účtů:
1a) nástavitelem, avšak jen v příčině jmění
jím zanechaného a převyšujícího povinný díl.

1b) Soudem, když příjmy pravděpodobně nepřé-
vyšují náklad na vyhování a výživu nelesilého. Kme-
nové jmění musí však přece býti vykázáno.

1c) Poručencem samým, ovšem seprve když do-
sáhl letlosti. Toto sprostění účtů vztahuje se tedy
jen na účet konečný.

243
244
865

II. Poručník nastupuje nelesilého aneb spolučin-
kuje při právních jednáních, k nimž nelesilý jest ne-
mpisobilý §§ 244, 865, a sice jak při jednáních práva
materiálního, tak i při úkonech processních.

Výjimkou může nelesilý volně bez spolupřiso-
bení poručníkovy:

a) vstoupiti do služeb - § 246. Pomocníkem ži-
vnostenským, jímž není ještě 16 let, nemá však vyda-
na býti pracovní knížka bez svolení otce neb poruční-
ka; nebo-li opatříti toto svolení, může je dáti obec,
kde se nelesilý zdržuje - § 80. živn. nov.;

b) nakládati tím, co pili svou byl získal;

c) nakládati tím, co po dosažení dospělo-
sti mu bylo dáno k vlastním užívání - § 246, ovšem
rozumí se, že mu to bylo dáno do vlastnictví;

d) nelesilému, jenž dosáhl 20. roku, může
býti soudem povoleno, aby volně nakládal čistým

228

přebýskem svých příjmů - § 247.

b) nezletilý, jenž dosáhl 20. roku a vydává se při právním jednání za zletilého, jest právo ke škody druhé straně tím způsobené, smlouva sama jest však neplatna - § 248.

III. C. Práva poutníková.

1. Poutník řídí jako otec vychování, poutník jest povinen k uctivosti a poslušnosti, poutník může učiti přiměřené kázně, nemůže tělo může však kdokoliv soudu oznámiti - § 217.

2. Poutník jest nejen povinen, ale i oprávněn poutníce nastupovati.

3. Přičinlivému poutníkovi může soud přiznati odměnu, a sice buď

a) ročně a ročních úspor. Odměna ta nemá přesahovati 5% čistých příjmů a nečiní více než 3360 Kč ročně - § 266.

b) na konci poutníctví. Mění-li totiž ročních úspor, může poutníkovi alespoň po skončení poutníctví přiměřená odměna býti přiznána.

Skončení poutníctví.

I. Úplně:

249

250

251

1. Smrtí poutníčkovou.

2. Obnovením moci otcovské, jež na čas byla zastavena.

3. Zabytím fyzické zletlosti se strany poutníce.

Jako moc otcovská, může i poutníctví býti prodlouženo z důležitých příčin, zejména pro duševní neb tělesnou chorobu a marnobratnictví. Prodloužení musí však býti povoleno před dosažením fyzické zletlosti a má o něm býti dána správa notářská.

252

4. Prohlášením poutníce za zletilého, kteréž státi se může

a) výslovně soudem. Žádost podati může poutník i nezletilý sám. Ž prohlášení jest třeba:

a) aby byl nezletilý dokonat 20. rok,

β) aby soud vyslechl poutníka a jeho

případě i nejbližší příbuzné.

Prohlášení děje se dekretem soudním a od douznění tohoto dekretu nezletilému nabude tento zletlosti.

b) Mlčky, když nezletilému, byť i nedosahl ještě 20. roku, bylo úřadem živnostenským udě-

252 (Kv)

leno povolení k samostatnému provozování živnosti - § 252. Úřad živnostenský má si však dříve vyžádati svolení poručníka a soudu vchnoporučnického - min. výnos k 19. III. 1860. Rovněž stává se nezletilým, když mu soudem bylo povoleno ohlášení svobodné živnosti t. j. takové, ku kteréž povolení živnostenského úřadu není třeba.

II. Pouze úřad učisího poručníka kaniká, onix by tím poručence stal se svéprávným. V těchto případech obdělá tedy poručence jiného poručníka. Případy by jsou:

- 1. Smrt poručnickova.
- 2. Propuštění jeho, kteréž státi se může:

- a) k moci úřední:
 - α) k důvodů udaných v § 254;
 - β) no případě, když poručnice se znovu provdá. Provdaní své má soudem oznámiti a soud pak posoudí, zda-li dále jí má býti poručenství svěřeno;

γ) když prošel čas, na který aneb když nastala resolutivní podmínka, pod kterou nista- videlno neb soudem byl ustanoven;

δ) na vlastní žádost poručnickovu:

257

a) když pokději se vyskytne důvod vylou- čení neb omluvení - § 257.

258

β) když poručník objeví někoho, komu mělo býti poručenství dříve deferováno - § 258;

259

γ) na žádost jiných osob:
 a) matka a bratr, kteří byli v čas usta- novení poručníka sami nezletilí, mohou po naby- tí zletilosti žádati, aby jim bylo poručenství pře- cháno;

β) byl-li ustanoven poručník, jenž ne- má příbuzným s poručencem, mají příbuzní právo hlásiti se o poručenství do roka;

γ) byl-li ustanoven vzdálenější příbu- zný na poručníka, má bližší příbuzný právo jen tehdy hlásiti se pokději o poručenství, nemohl-li se v čas t. j. před ustanovením vzdálenějšího příbuzně- ho hlásiti - § 258.

Opatrovnictví.

Opatrovník řídí se buď:

a) k vedení veškeré péče nad osobou a jmě- ním osob, které jsou nespisobilé z jiného důvodu

než pro nezletilost, aneb

b) k vedení jisté káležitosti neb obmezeného kruhu káležitosti pro osobu nespisobilou z jakéhokoliv důvodu, třeba tedy i nezletilou,

c) ke správě jistého jmění, jehož vlastník zemřel aneb jehož vlastník odnata byla dispozice tímto jměním.

Opatrovnictví v případech jmenovaných sub a) jmenuje se cura personarum, jelikož spojená jest s ním i všeobecná péče o osobu opatrovanou, podobně jako při poručenství. Opatrovnictví v ostatních případech nazývá se cura bonorum a případy b), c) liší se tím, že v případech b) opatrovník jedná na osobu nespisobilou, jest jejím zastupcem, kdežto v případech c) nezastupuje vlastníka jmění spravovaného. Případy c) možno nazvat cura bonorum v užším smyslu.

Jednotlivé případy v těchto skupinách jsou tyto:

A. Cura personarum.

Opatrovnictví toto má místo pouze ve třech případech:

1. Pro osobu krale rozumu zbavenou, tedy šílenou neb blbou.

a) Křizeu může býti opatrovník jen po spo-

lehlivém vyšetření existence duševní choroby, tedy na základě dobrého zdání znalce. Dání osoby duševně choré pod kuratelu musí býti schváleno sborovým soudem, i kdyby kuratelním soudem byl soud okresní - čl. 109. j. n. Do ústavu choromyslných mají býti přijaty osoby jen na základě vysvědčení lékaře okresního neb obecního a řídící lékař ústavu má o přijetí do 24 hodin učiniti oznámení sborovému soudu.

b) Účinky kurately jsou:

a) práva a povinnosti kuratorovy jsou takové jako poručnickovy, jen na místo vychování nastupuje přirozeně jiná přiměřená péče o tělesné a duševní blaho opatrovaného;

b) kurator stává se nespisobilý k právním jednáním i pro světlé okamžiky, jen poslední pořízení může ve světlém okamžiku učiniti. Světlý okamžik musí by však býti dokázán.

c) Zrušení kurately nastává, když nabyt opatrovanec opět bezpečně svého rozumu, což vyšetří dlužno znalci. Zrušení kurately vždy má schváleno býti sborovým soudem.

2. Pro manobrasníka

a) také ku řízení kurátora v tomto případě jest třeba spolehlivého vyšetření, zda-li tu jest zákonných podmínek. Pro marnotratnictví může někdo dán býti pod kuratelu jen tehdy, když

a) své jmění nerozumným způsobem promarní a

b) když tím sebe aneb rodinu svou vydává v nebezpečí budoucí bídy.

Schválení řízení opatrovníka přináleží sborovému soudu.

b) Dějiny jsou:

a) práva a povinnosti opatrovníkovy jsou takové jako poručnickovy, odpadá však vychování;

b) o způsobilosti prohlášeného marnotratníka jednáno v dílu všeobecném a u jednotlivých institucí;

c) řízení musí býti schváleno sbor. soudem.

3. Pro hluchoněmé.

Řízení opatrovníka může se tu státi pouze na žádost hluchoněmého samého. Jelikož proti vůli jeho mu nemůže býti kurátor vnucen - § 275, nutno kuratelu kručiti, žádá-li o to.

Pokud kurátela trvá, jest však kurand nepřiso-

bilým k jednáním navazujícím, tak jako dospělý ne-
kletilý.

B. Cura bonorum.

I. Případy, v nichž curator jedná na kuranda.

b) Opatrovnictví pro osoby nekletilé.

a) Opatrovník může býti řízen ku správě jistého jmění nekletilého na základě nařízení osoby, od níž jmění se pochází - § 197.

b) Opatrovník musí býti řízen, jde-li o jednání mezi rodiči aneb poručníkem nekletilého a jím samým - § 271.

c) Ujde-li spor mezi více poručenci téhož poručníka a rovněž mezi více dělni, jež jsou pod součnou mocí otcovskou, musí pro každého z nich řízen býti kurator k vedení sporu. Poručník neb otec nemůže tedy nastupovati žádného z nich - § 272.

b) Pro osoby nenarozené, a sice bratři

a) pro potomstvo vůbec, na ně bylo-li ustanoveno na dědice, zejména při fideikommissární substituci, pak při fideikommissích aneb

b) pro jednotlivého nascitura, totiž dítě již počaté, avšak dosud nenarozené v případech, kdy jde o ochranu jeho práv - § 274.

3. Pro osoby nepřísoumné a neznámé, a to dle § 276, když nezanechali řádného plnomocníka a když buď

- a) jejich práva by byla přitakem ohrožena aneb
- β) práva jiného by byla stavena v běhu svém.

Sem spadají kurately na příčinou dodání žaloby, kabslárních výměrů, dražebního ediktu, kurately na toho, který má býti prohlášen za mrtvého atd.

4. Pro majitele jistých druhů cenných papírů a sice:

- a) dle zák. z 24. dubna 1874. č. 48. ř. z. pro majitele káskavních listů,
- b) dle zák. ze 24. dubna 1874. č. 49. ř. z. pro majitele dílčích dlužních úpisů na majitele kněžicích aneb indossovatelných,
- c) dle zák. z 19. května 1874. č. 70. ř. z. pro majitele železničních prioritních obligací.

Opatrovník může se tu na podmínek svrchu uvedených sub a) a β), totiž jsou-li práva majitelů ohrožena aneb byla-li by práva jiných stavena ve svém běhu.

Z důvodu prvního zejména křídisi sluší kuratora, upadl-li dlužník v konkurs. Za řízení ku-

ratorka může kadasí každý nucasnený a při ústavě pod státním dohledem komisari vládní.

Právní postavení kuratora toho jest takové jak vůbec kuratora k vedení jednotlivých káležitostí. Jest oprávněn a povinen káležitost tu v nastoupení kuranda svědomitě vésti. Vede-li kurator majitelů kákových cenných papírů spor, nemohou jednotliví majitelé jednotlivé spory vésti, mohou však přistoupiti jako vedlejší intervenienti.

Když jest při řízení kuratora zjevno, že kurator pro důležitost věci bude míti třeba schválení soudního (dle § 233. věty 1), má soud svolati valnou hromadu podílníků ediktem. Tato pak jedná o této věci a zvolí 3 důvěníky a 3 náhradníky. Tito pak tvoří poradní sbor kuratorův a kurator má při kádostech na schválení přikládati vždy jejich dobré kádání.

Řušení kurately nastane, když pokřeba mímula, což soud vyšetří na oznámení důvěníků i jednotlivých majitelů aneb vládního komisari.

5. Pro osoby nepřísobilé ke sporu dle § 8. c. ř. s, když proti nepřísobilému, který nemá nastoupení má předsevzat býti úkon processuální a pro od-

prince jeho s přísahem by bylo spojeno nebezpečí. Soudní a exekuční řád obsahují ještě jiné případy kurately, které většinou spočívají na důvodu uvedeném sub 3. β. na př. čl. 162. odst. 2. a 3. ex. ř., čl. 121. odst. 2. s. ř.

II. Případy, v nichž kurator pouze spravuje nějaké jmění a v nichž není ani kuranda:

1. Správa jmění řeholníkovy, čl. 182. nat. Opakovník není ku řízen na řeholníka, nejedná jeho jménem, nýbrž spravuje pouze jmění, jež od svého subjektu jest odděleno.

2. Správa konkursní podstaty. Správce konkursní podstaty nekustupuje kredátáře, nýbrž vede správu ve prospěch věřitelů. Podobně též vnucený správce ve smyslu ex. ř.

Ten možno též počítati:

3. Správce pozůstalosti dle §§ 78, 128. nat. Kurator pozůstalosti nekustupuje dědice a nemůže se zejména na ně přihlásiti k pozůstalosti čl. 129. nat., nýbrž spravuje jen jmění ležící pozůstalosti.